

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівими

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

3 (588), 20–26 січня 2011

Фотофакт

На думку багатьох вітчизняних політиків, цивілізований світ уже визнав, що в Україні має місце вибіркове застосування правосуддя як інструменту для переслідування політичних опонентів влади. І якщо це не припиниться, то на переговорах із ЄС про зміцнення зв'язків із Україною можна буде поставити велику крапку.

Ганебна розправа влади над політичними опонентами напружує українське суспільство більше ніж соціально-економічні й законотворчі негаразди. Ось і зранку 17 січня близько півтори сотні людей, серед яких були підприємці та представники деяких політичних партій, пікетували Адміністрацію Президента з вимогою припинити політичні репресії в Україні.

Координатор податкового Майдану Олександр Данилюк у своєму виступі на мітингу продемонстрував учасникам заходу та

працівникам міліції фотографію 2007 року з Майдану Незалежності, на якій зображені намети учасників тодішньої акції Партії регіонів і зазначив, що нині проти учасників податкового Майдану 2010 року порушили справу за пошкодження гранітної плити, але правоохоронні органи не мають претензій до організаторів акції протесту 2007 року від Партії регіонів, які так само встановлювали намети.

Данилюк заявив, що учасники акції також вимагають від влади припинити переслідування представників організації "Тризуб", яким наполегливо "шиють" терористичну діяльність.

Олесь ДМИТРЕНКО
Фото автора

ЧИ ОБ'ЄДНАЮТЬ ІДЕЇ СОБОРНОСТІ НАШИХ ДЕМОКРАТІВ?

Петро АНТОНЕНКО

Маємо те, що очевидне й сліпому. Втім, ще в давнину казали: "Сила ворога — в нашій слабкості". Сила тих, хто довів Українську державу до такого стану, — в слабкості тих, хто мав цьому протидіяти: демократичних сил, національної еліти. Це діагноз. Тож час лікуватися!

Кожному зрозуміло, що парламентських виборів не буде у березні 2011 року. Ця дата здається зараз просто несерйозною, хоч, між іншим, саме вона впливає з Конституції України 1996 року, яка "відновлена" в країні рішенням Конституційного Суду. Альтернативна дата — вересень 2012 року, тобто по завершенні повної 5-річної каденції нинішньої Верховної Ради VI скликання. Поміж ними називають осінь нинішнього і весну наступного року. Коли ж вибори — насправді не знає ніхто, бо дату визначатимуть не за словом законності, демократії, конституційності, а за політичною доцільністю для влади. Тож не будемо ворожити.

Отже, почнімо з готовності до виборів національно-демократичних сил — в аспекті готовності до об'єднання на них! Основні політичні сили Майдану, що були при владі попередні роки — БЮТ і "Наша Україна" (називаємо у послідов-

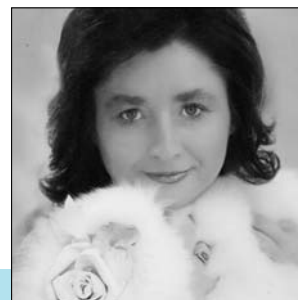
ності місць, які посіли на президентських виборах їхні лідери — Юлія Тимошенко (2 місце) і Віктор Ющенко (5 місце). На перший погляд, тут готовність до об'єднання (не те що у форматі однієї партії чи навіть блоку, а бодай непоборювання) здається нижчою нуля. Чвари тривають. Звинувачення від виборців, що саме ці чвари "здали" Майдан і Україну регіоналам, не діють. "Найбільша моя помилка в політиці — це Тимошенко" — це й сьогодні теза й позиція Ющенка. Найбільшою своєю помилкою Юлія Тимошенко називає те, що почала розвінчувати оточення Ющенка (читай — боротьбу з ним) лише восени, а не влітку 2005 року, першого року помаранчевої влади, коли прем'єр "все роздивилася й зрозуміла". Іти БЮТ і "НУ" з цим на вибори? Це ж те, про що тільки й мріють регіонали. Українці залишається лише уповати, що все-

редині цих політичних сил, за якими ідеали Майдану, прекрасні державницькі ідеї, мільйони виборців, визріє така критична маса, яка скаже своїм вождям — "Годі!"

Згадаймо "старі" національно-демократичні сили. Покажемо у плані аналізу поразок, готовності до оновлення, до об'єднання став черговий з'їзд Української народної партії. Покажемо майже повною відсутністю і першого, і другого, і третього у цьому більшому осколкові колись могутнього Народного Руху, в цій партії, яка силиться подати себе істинно державницькою в таборі демократії. Кажуть, грим не вдарить, мужик не перехреститься. Над цією партією вдарило вже скільки громів, але... Перший — убогий результат УНП на виборах 2006 року, коли вона прокотилася повз парламент.

Закінчення на стор. 5

МАРІЯ МАТІОС ЯК "ДЗЕРКАЛО ДЕМОКРАТІЇ"?

2-3

ІРИНА КАЛИНЕЦЬ: ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ

4-5

НОВЕ ПРО ПАВЛА ТИЧИНУ

8-9

ЛАУРЕАТИ ПРОСВІТЯНСЬКОЇ ПРЕМІЇ

11

ПРЕМ'ЄРА РУБРИКИ "ПОГОДА"

14-15

“Заборонити, вилучивши з продажу, розповсюдження книги М. Матіос “Вирвані сторінки з автобіографії””.

Марія
МАТІОС

Історія, про яку в Україні сьогодні знають усі, почалася 19 листопада 2010 року, коли Генеральному прокурору України В. П. Пшонці голова Ради Організації ветеранів України, народний депутат України П. С. Цибенко надіслав листа за номером 644/10*:

“Шановний Вікторе Павловичу!

Щойно з друку у літературній агенції “Піраміда” (м. Львів) вийшла книга — “Вирвані сторінки з автобіографії”, автор якої письменниця-публіцист, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка 2005 р. — Марія Матіос.

У книзі, що подається як літературно-художнє видання про сучасність і сучасників, автор М. Матіос у главі “Суворова, 3” (стор. 214, 215) дозволила собі брутальний випадок проти пам’яті воїнів, загиблих на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941—1945 рр. Не до лиця жінці-поетці, прозаїку, яка вважає себе високоосвіченою, інтелегентною людиною, наводити в книзі образливе для ветеранів війни і надзвичайно ганебне порівняння обеліску на могилі Невідомого солдата Меморіального комплексу у “Парку Вічної Слави” в м. Києві (див. ксерокопії, що додаються).

Ветеранська громадськість розцінює цей цинічний вчинок як хуліганське мародерство, наругу над місцем братського поховання 34-х Героїв Радянського союзу та могилою Невідомого солдата.

Поетка М. Матіос, упевнені ветерани, використала вульгарне порівняння обеліску з метою зневаги народної пам’яті про полеглих захисників Вітчизни, продемонструвала презирливе ставлення до священного місця поховання та суспільних принципів і традицій у цій сфері.

Ветеранська громадськість вважає, що таким ставленням до місць поховання і пам’яті ветеранів-героїв війни громадянка М. Матіос порушила ст. 6 Закону України “Про увічнення Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.” та ст. 1 Закону України “Про поховання та похоронну справу”, допустивши наругу над братською могилою, вчинивши дії, що мають на меті зневажити суспільну пам’ять про воїнів, загиблих у боротьбі з фашистами на фронтах Великої Вітчизняної війни.

Ветерани нагально просять Вас, Вікторе Павловичу, доручити порушити кримінальну справу проти М. Матіос за ст. 297, п. 2 “Наруга над могилою, іншим місцем поховання” Кримінального кодексу України та заборонити, вилучивши з продажу, розповсюдження книги М. Матіос “Вирвані сторінки з автобіографії”.

Для інформування ветеранів про вжиті заходи прошу повідомити мене на адресу Ради Організації ветеранів України”.

ТАЛАНТИ ТА БЕЗЧЕСНИКИ,

Для читачів “Слова Просвіти” нагадаємо, про що йдеться у Кримінальному кодексі: “Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого

1. Наруга над могилою, іншим місцем поховання, над тілом (останками, прахом) померлого або над урною з прахом померлого, а також незаконне заволодіння тілом (останками, прахом) померлого, урною з прахом померлого, предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого, — кара-

ються штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

п. 2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою, групою осіб, або з корисливих чи хуліганських мотивів, або щодо братської могили чи могили Невідомого солдата, або поєднані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, — караються обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або по-

збавленням волі на той самий строк”.

А ось саме та цитата з “Вирваних сторінок...” Марії Матіос, стор. 214—215, на яку посилається народний депутат: “...будинок на вулиці Суворова, 3... навпроти самісінького столичного “фалоса” — пам’ятника перемоги, неподалік Києво-Печерської Лаври”. (“Літературна агенція “Піраміда”, Львів—2010”).

Лист Цибенка знайшов своїх адресатів і ті вдалися до дій, про які краще розповісти мовою наступного документа:

“Генеральному Прокуророві України В. П. ПШОНЦІ,

Копія:
Міністрові внутрішніх справ України А. В. МОГИЛЬОВУ

Шановний
Генеральний Прокуроре України!

Події, що розгорнулися навколо мене з кінця минулого року з “благословення” Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ і тривають досі, змушують мене публічно звернутися до Вас із низкою запитань, оскільки я є відомою публічною людиною в Україні та поза її межами, а сферою зацікавлення прокуратури та міліції стала моя публічна діяльність, а саме — письменницька творчість.

Нагадаю, що 17 грудня минулого року із посиленням на доручення Генеральної прокуратури України працівники Шевченківського райвідділу внутрішніх справ м. Львова (відділ боротьби з організованою злочинністю) розшували “громадянку Марію Матіос” у приміщенні львівського видавництва “Піраміда” з метою вилучення з продажу моєї книги “Вирвані сторінки з автобіографії”, яка, до речі, визнана “Книгою року-2010”. Працівники видавництва пояснили співробітникам міліції, що письменниця М. Матіос мешкає в Києві і попросили надати бодай якісь документи для пояснення причини розшуків. Після телефонних перемовин із своїм начальством міліціонери відмовилися показувати документи, які мали при собі, лише з відстані продемонстрували якість доручення та ксерокопії сторінок моєї книжки.

Історія незалежної України не знає жодного факту намагання вилучити книжки Шевченківського лауреата з продажу силами правоохоронних органів та ще в такий “оригінальний” спосіб!

Отже, мене як письменника і звичайного громадянина цікавить: яке засекречене доручення Генеральної прокуратури України виконали працівники Шевченківського райвідділу внутрішніх справ м. Львова, що з ним заборонено було ознайомити працівників видавництва, автором якого я є вже дев’ятий рік і де я видала більше 13 книжок, які здобули усі найвищі літературні та державні нагороди в Україні, перекладені за кордоном та мають незмінний попит читача?!

Мене цікавить, який стосунок до мене та до моєї творчості мають правоохоронні структури України, зокрема, Міністерство внутрішніх справ, дільничні інспектори якого із посиленням на розпорядження Генерального прокурора України опитують мешканців тих будинків у Києві, де моя родина мешкала свого часу, змушуючи їх підписувати відповідні свідчення щодо мене?

Так, 11 січня цього року, працівник міліції Печерського району у м. Києві робив обхід 9-поверхового будинку, в якому наша родина наймала квартиру ще за “царя гороха”, і розшукував “громадянку М. Матіос”, як розшукують злочинців, та демонструючи розпоряд-

ження Генерального прокурора та ксерокопії сторінок моєї книжки (цю інформацію надаю за згодою одних із багатьох “опитаних”, колишніх моїх сусідів по найманій квартирі — лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, ветерана Великої Вітчизняної війни, письменника Анатолія Андрійовича Дімарова та його дружини Євдокії Несторівни).

Такі дії працівників правоохоронних органів мають усі ознаки шантажу та безпідставного психологічного тиску. І я їх розцінюю як неприпустимі з точки зору здорового глузду та професіоналізму їхніх виконавців, а також як такі, що принижують мою людську честь, гідність і моє письменницьке ім’я, створюють дискомфорт моїй родині та близьким.

Я не потребую додаткової відомості подібними засобами. У будь-якого письменника є безвідмовний промоутер його творчості — його читач, а не така одіозна “підтримка багнетами” чи, боронь Боже, силами “Альфи”, яка, на мій подив, останнім часом входить у моду в Україні.

Таких речей не розуміють і мої літературні агенти та перекладачі в Америці, Німеччині, Франції, Ізраїлі та інших країнах, які про ці дії правоохоронців знають із преси. А вони без найменшої підтримки з боку Української держави роблять усе, щоб про Україну світ дізнавався із перекладів відомих українських книжок, а не із скандальної хроніки навколо українських письменників.

Якщо Генеральна прокуратура України чи Міністерство внутрішніх справ мають бажання чи потребу обговорити зі мною літературні чи будь-які інші теми, думаю, немає необхідності збурювати сторонніх людей, вдаючись до мого “всеукраїнського” розшуку. У час новітніх технологій та високопрофесійних українських “шерифів” у Києві у кліп ока можна знайти відому людину, без демонстрації м’язів і психологічного тиску на людей, які не мають жодного стосунку до сфери його діяльності.

Шановний Вікторе Павловичу!

В усій цій історії мене непокоїть одна-єдина думка: як довго і якими силами українські правоохоронці розшукують зниклих безвісти українських громадян, а також тих, що потрапили в біду і потребують справжньої опіки правоохоронних органів, якщо ці стражі порядку вже місяць влаштовують лови на людину, робочий кабінет якої знаходиться на Хрещатику, про що легко довідатися з будь-якої газети чи іншої публічної інформації?!

Буду вельми вдячна за відповідь по суті.

З повагою

Марія Матіос,
державний службовець 2 категорії 3 рангу,
лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка,
автор 20 книг українською мовою та 5 книг іноземними мовами,
почесний громадянин міста Чернівці,
заслужений працівник культури України,
лауреат міжнародної премії “Талант та гідність”.

11.01.11, м. Київ”.

В ОБОРОНІ РІДНОГО СЛОВА ЛАУРЕАТИ ПРЕМІЇ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА 2010 року

14 грудня минулого року Центральне правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка серед дев’яти претендентів одностайно ухвалило присвоїти премію імені Бориса Грінченка за 2010 рік Олександрю Андрійовичу Шокалу, Володимирю Андрійовичу Василенку й Олесі Григорівні Ковальчук.

Фото Олесь Дмитренко

Олександр Андрійович ШОКАЛО був представлений для відзначення премією Бориса Грінченка редакцією всеукраїнського культурологічного тижневика “Слово Просвіти”.

О. А. Шокало — письменник (член СПУ з 1979 року), громадський діяч, засновник і головний редактор науково-популярного журналу “Український Світ” (з 1991); за концепцію журналу нагороджений медаллю РКО-АКТЕ Гільдії митців Німеччини (1994). Автор близько п’ятиста українознавчих, сходознавчих, літературознавчих, культурологічних праць, есеїв, публіцистичних статей, перекладів зі східних мов.

Від 1990 р. О. А. Шокало регулярно виступає на українському радіо, телебаченні, в пресі, на публічних заходах із проблем збереження генофонду нації та забезпечення від міграційно-демографічних криз, культурного саморозвитку та утвердження української мови й національного культурного імперативу в українському націєтворенні та державотворенні. З 2008 р. веде на українському радіо (ТВО “Культура”) авторську програму “Лад”, його виступи набули значного суспільного резонансу. Систематично публікується у всеукраїнських часописах “Слово Просвіти”, “Український Світ”, міжнародному діловому журналі “Image.UA”, журналі “Дукля” (Словачина).

В упорядкуванні, перекладі, з передмовою й примітками О. А. Шокала опубліковано книжку раритетних творів П. Куліша “Моє життя”, в упорядкуванні й з передмовою — антологію “Українська державницька ідея”, в упорядкуванні — меморіальний альманах “Видатні діячі України минулих століть”.

За сценаріями та за участі О. Шокала створено науково-популярні й художньо-документальні фільми про культурно-історичні феномени Сіверії — “Густина” й “Подорож у втрачене минуле”, про творчий світ П. Куліша — “Чорна Рада” й “Невгамовний Пантелеймон”.

Олександр Андрійович — учасник міжнародних конференцій та симпозіумів із питань взаємодії національних культур

(Київ, Самарканд, Душанбе, Ташкент, Тегеран, Штутгарт, Прага, Люблін, Краків, Москва, Мюнхен, Стамбул, Астана, Анталія); співзасновник і голова Київської міської громадської організації “Українсько-таджицьке товариство ім. Агатангела Кримського” (з 2000), Всеукраїнської громадської організації “Українська Взаємодопомога” (з 2003), Міжнародної громадської організації українців “Четверта Хвиля” (з 2006), член Президії Української Всесвітньої Координаційної Ради та Головної Ради ВУТ “Просвіта”. Автор низки міжнародних культурних ініціатив: Фестиваль мистецтв українського зарубіжжя “Український спів у світі”, Естафета культур європейських народів “Серце Європи”, Українська світова інформаційна мережа (УСІМ), Галерея сучасного українського мистецтва у світі (на базі УСІМ), Міжнародний хоровий конкурс імені Павла Муравського.

Володимир Андрійович ВАСИЛЕНКО був представлений для відзначення премією Бориса Грінченка Центральним правлінням Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

В. А. Василенко — український правознавець-міжнародник, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, Надзвичайний і Повноважний Посол України. Із вересня 2010 року — професор кафедри міжнародного права Національного університету “Києво-Могилянська академія”.

У праці проф. В. Василенка гармонійно поєднується викладання міжнародного права, наукові дослідження актуальних міжнародно-правових проблем і втілення результатів теоретичних розробок у практику. Його наукові роботи виокремлюються ґрунтовним і новаторським підходом. Переконливим свідченням цього стала вже його кандидатська дисертація, яку В. Василенко блискуче захистив 1965 року. В умовах тодішніх непростих політичних реалій, він ґрунтовно вивчив нову концепцію суверенітету й міжнародно-правової суб’єктності України. Оцінюючи якість його дисертаційного дослідження, видатний український теоретик права П. О. Недбайло сказав, що Вчена

рада мала б присвоїти В. Василенку ступінь доктора юридичних наук, якби в гуманітарній сфері практикували підходи, які застосовуються при оцінці дисертацій із природничих наук.

Володимир Василенко один із авторів Декларації про державний суверенітет України, брав участь у виробленні концепції нової Конституції України, схваленої Верховною Радою 19 червня 1991 року.

Важливо відзначити діяльність проф. В. Василенка у сфері міжнародного захисту прав людини. Впродовж семи років він був представником України в Комісії ООН з прав людини, главою делегації України на 45, 46, 47, 52, 53, 54 і 61 сесіях Комісії. Обирався віце-головою 47, 53 і 61 сесії Комісії. У 1990—1991 рр. був обраний головою Групи Трьох, заснованої відповідно до Конвенції ООН про боротьбу проти злочину апартеїду і покарання за нього.

В. А. Василенко провів велику роботу з дослідження правових аспектів Голодомору 1932—1933 рр. в Україні як злочину геноциду. Його науковий доробок у цій сфері став підґрунтям ухваленого 28 листопада 2006 року Закону України “Про Голодомор 1932—1933 років в Україні” та методологічною базою для поруху 22 травня 2009 р. Службою безпеки України та розслідування кримінальної справи за фактом вчинення геноциду в Україні в 1932—1933 роках. 2009 року вийшла його книга “Голодомор 1932—1933 років в Україні як злочин геноциду”.

Веде активну громадську діяльність. Є основним доповідачем на засіданнях круглих столів та науково-практичних конференціях, організованих і проведених ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка на захист мовних інтересів України.

Олеся Григорівна КОВАЛЬЧУК представлена для відзначення премією Бориса Грінченка Волинською крайовою організацією ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

О. Г. Ковальчук — член ради, заступник голови Волинської обласної організації Всеукраїнського жіночого товариства імені Олени Теліги, вчитель української мови і літератури ЗОШ І-ІІІ ст.

Фото Євгена Букета

с. Жидичин Ківерцівського району; за сумісництвом — керівник секції “Літературна творчість” у Волинській обласній МАН.

“Відмінник народної освіти” (1987), заслужений вчитель України (1996), лауреат обласної літературно-мистецької премії імені Агатангела Кримського (1977), член УНП.

Олеся Григорівна зарекомендувала себе ініціативним керівником і вмільним організатором, розробила ефективну систему виховних заходів морального та національно-патріотичного спрямування, до реалізації якої докладає сил і зараз. Створила музейну етнографічну кімнату “Берегиня”. Особлива її заслуга полягає в тому, що школу 2006 року визнано лауреатом Всеукраїнського конкурсу “100 кращих шкіл України” у номінації “Школа — соціокультурний центр села”. Як педагог-новатор постійно співпрацює з науковометодичним виданням Міністерства освіти і науки України “Дивослово”, де друкуються її фахові дослідження з 1968 року, і членом редколегії якого вона є. Автор посібників для вчителів. Останні з них — “Уроки активного педагогічного співробітництва” (1999, 2000 рр.), “Українська література. Розробки уроків за новою програмою” (Київ, 2003 рік). Із 1968 року постійно веде курс лекцій при Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти як позаштатний лектор-методист.

Чимало вихованців Олесі Григорівни стали відомими людьми зі стійкими патріотичними переконаннями (зокрема Лукаш Скупейко — головний редактор журналу “Слово і час”, доктор філологічних наук, науковий співробітник Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України; Анатолій Денисюк — полковник СБУ; Василь Мурза — заслужений агроном України, Володимир Наливайко — заступник декана юридичного факультету ВНУ імені Лесі Українки та ін.).

Поряд із високим професіоналізмом відзначається постійною активною діяльністю у громадському та політичному житті краю упродовж усього життя — від участі в дисидентському русі 60-х років минулого століття і дотепер. На матеріалі її біографії

створено 2006 року Волинською державною телекомпанією документальний фільм “На поклик ідеалу”, що посів III місце у Всеукраїнському конкурсі.

Промовисто пропагує творчість Олени Теліги. Гогує учасників обласних літературно-музичних конкурсів на краще виконання її творів (“Щоб далі йти дорогою одною”). Багато зробила для відзначення 100-річчя від дня народження Олени Теліги в Україні і на Волині 2006 року: підготувала сценарій “Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив” та сприяла постановці драматичного дійства в Луцькому домі “Просвіта”; авторка доповіді “Духовний аристократизм ліричної героїні Олени Теліги”, яку виголосила на науковій конференції в Києві; брала участь у відповідних тематичних передачах на Волинському телебаченні й радіо. За її сценарієм із великим успіхом відбувся захід присвячений 100-річчю від дня народження С. Бандери “Життя — як подвиг, ім’я — як прапор” у Луцькому домі “Просвіта” у червні 2009 р.

Високо оцінює громадськість краю її внесок у відзначення інших знаменних дат і подій у культурному житті України. Значний резонанс, що викликають роздуми патріотичного та морально-етичного характеру, мають її публікації, що подаються в обласній газеті “Волинь-нова” у масштабній рубриці “Суботня розмова” (“Чи не пора оголосити війну хамові”, “Щоденний екзамен на патріотизм”, “Коли людина стає особистістю”, “Куди нас ведуть аморальність і бездуховність” тощо).

Вагомим зусиллям докладає до утвердження престижності і культури української мови: виступає з лекціями відповідної тематики в аудиторіях, на радіо, телебаченні, веде рубрику “В обороні рідного слова” у Ківерцівській районній газеті “Вільний шляхом” та курси для бібліотечних працівників району з питань культури української мови.

Володіє поетичним хистом. Її вірші друкують в українській пресі, кілька покладено на музику. Автор поетичної збірки “Барвінок у снігу” (2008 р.).

Підготував
Євген БУКЕТ

ТРИВИМІРНИЙ ПРОСТІР

Дітей обов'язково треба водити в музей з раннього віку, вважають досвідчені педагоги. Саме там відбувається перша зустріч малюків із оригіналами. А в Національному художньому музеї України протягом двох зимових місяців кожен відвідувач зможе не лише познайомитися зі справжнім мистецтвом, а й заглибитися у творчу лабораторію скульптора.

цію про скульптурні техніки, а у вітринах — роздивитися матеріали та інструменти скульптора. У “Куточку знавця” можна переглянути комп'ютерну презентацію світових скульптурних шедеврів різних епох, а також отримати на згадку “Словничок: Скульптура”, — розповідає пані Анна.

Подібні освітні проекти — це унікальна річ для українського музейного простору. У виставковій експозиції все настільки продумано, що після екскурсії кожен, навіть найменший відвідувач, розумітиме процес народження скульптури від початку (ескізу або начерків скульптора) і до готового витвору. І відрізнятиме бюст від статуї, бронзу від дерева, мрамур від граніту. А також запам'ятає, що улюбленими об'єктами скульпторів є люди та тварини.

й себе, — переконана Анна Переходько. — Історію можна переписувати, і її переписують у нас постійно, а мистецтво переписати неможливо, а саме воно у візуальних образах зафіксувало нашу культуру, код, потрібний для національної ідентифікації. Ми бачимо нашу місію в тому, щоб виховати

На стінах залів розміщено чимало цікавинок про скульптуру. Наприклад, не всі знають, що Тарас Шевченко — людина, якій присвячено найбільше монументів у світі!

До речі, в Національному художньому музеї багато постійних лекційних програм. І для малюків, що приходять туди з батьками, і для дорослих.

— Спілкування на мистецькі теми допомагає не лише краще зрозуміти мистецтво, а

дитину естетично, щоб вона бачила альтернативу. Водночас ми активно працюємо над тим, щоб наш музей став для відвідувачів не лише місцем навчання, а й дозволя, — пояснює вона.

Педагоги вважають, що мистецтво впливає не тільки на формування смаку й естетичні уподобання дитини, а й на його інтелект, емоційні реакції і моральні настанови. Звичайно, не варто забувати, що для маленької дитини похід до музею не повинен бути занадто тривалим і виснажливим. Для того, щоб екскурсія запам'яталася, важливо не переборщити з враженнями!

Там у рамках програми “Живе мистецтво” триває виставка “Скульптура. Гра об'ємів”. Це вже третій етап “багатосерійного” проекту, який відкриває для дітей, підлітків, студентів та їхніх батьків світ образотворчого мистецтва.

Два попередні роки відвідувачі мали нагоду дізнатися більше про графіку та живопис. Скульптура, завдяки своєму об'єму та тривимірності, привернула ще більшу увагу відвідувачів. Особливо емоційно реагують на неї діти. Розинкою експозиції стала кінетична скульптура Анатолія Твердого з підсвічуванням і рухливими елементами.

Проект викликає додаткове зацікавлення й тому, що в постійній музейній експозиції демонструється не так багато скульптурних творів. Тому отакі тематичні виставки — чи не єдина можливість зазирнути до музейних сховищ.

Двомісячна програма “Живе мистецтво” складається не лише з виставкового проекту, а й із майстер-класів, зустрічей

зі скульпторами, лекцій. Також у рамках проекту проходитиме акція “Знайди скульптуру на вулицях свого міста”. Кожен відвідувач виставки зможе принести до 19 лютого 2011 року власну фотографію київської вуличної скульптури. Найкращі знімки обговорюватимуть та експонуватимуть на виставці.

Одна з кураторок проекту Анна Переходько розповідає, що формуючи експозицію, вони ставили перед собою завдання не просто наблизити відвідувачів до скульптури, розказати, що це таке, а й представити цей вид мистецтва в усьому різноманітті: від круглї скульптури до рельєфу, від медальєрного мистецтва (ордени, медалі, монети) до монументальних пам'ятників. Звісно, з останніми було найважче. Але й це музейникам вдалося!

“Було складно, адже ми хотіли показати різні функції скульптури, різні види, різні матеріали. Особливу увагу приділили процесу її створення — на стінах відвідувачі можуть прочитати докладну інформацію про скульптуру, лекції. Також у рамках проекту проходитиме акція “Знайди скульптуру на вулицях свого міста”.

Щодо назви, то її обрано не лише тому, що жила — це судина, якою тече кров, а отже, саме життя, а ще й тому, що більшість казок починається: “Жила собі...”.

До речі, для маленьких читачів у журналі передбачено літературний додаток. Кожен номер починатиметься казкою — старовинною або авторською. Перший відкрила “Казка про Лису” Олени Максименко.

У журналі поєднано традиційний і оригінальний світогляд. З одного боку, тут дуже багато уваги приділяється звичаям нашого народу (інтерв'ю народознавця Павла Дудара про роль фольклору на формування особистості, статті про виховання дітей на території України у Середньовіччі тощо). Із іншого — багато матеріалів, автори яких є людьми, що не вписуються у звичну систему. Як, скажімо, Діана Карпенко, що ділиться досвідом подорожі з чоловіком і

ДІТИ ТА ВЕРЛІБРИ: ПОЄДНАННЯ НЕПОЄДНУВАНОВОГО?

Один із найскладніших українських поетів-герметиків Михайло Григорів написав книжку “Зелена квітка тиші”. І хоча вона побачила світ у серії “Сучасна дитяча поезія” (видавництво “Грані-Т”) і письменник присвятив цей цикл дитинству своєї доньки Марії, думаю, не лише в мене виникло питання: чи можуть діти зрозуміти верлібри? Чи сподобаються воно їм?

Адже дитяча поезія традиційно римована, а верлібр потребує підготовки, праці, пошуку, певного хотіння осягнути щось, на перший погляд, неосяжне. Попри багаторічну історію цього жанру, не кожна доросла людина готова сприйняти вільний вірш, визнати існування верлібрів як таких. “Немає рими — немає вірша” — скільки разів доводилося чути подібне від освічених, нібито мислячих людей.

Втім, іспит малеча витримала. Не можу сказати, що в книжці Михайла Григоріва вони з першого разу все зрозуміли. Пояснювати ж вірші немає сенсу, адже реакція на поезію — надто особисте, щоб вкладати власні рефлексії у дитячі голови. Тому незвичні вірші змісили моїх дітей міркувати, аналізувати, рухатися власним шляхом.

Ви б бачили, як уважно вони слухали, як жваво реагували на кожен вірш, як сміялися, відчуваючи майже акварельні промінчики сміху:

*якби у той вівторок падав дощ
то й сьогодні був би вівторок
а так —
ні дощу
ні вівторка

*чорнобоко — ожина
червоняво — малина
не розбігаються —
кожна сама собі дощик*

І як зовсім по-дорослому замислювалися, почувши:

*розливає тишу
зелена квітка тиші —
заховається у ній
чи як?..*

Як старанно намагалися поєднати почуті вірші з поясненнями з “Довідничка маленького поета”, що розміщений наприкінці книжки. І просили мене ще раз прочитати визначення “верлібру” та “строфи”.

У їхній поведінці немає нічого дивного, діти завжди відкриті до нового, але це знайомство з верлібром ще більше переконало мене в тому, як важливо якомога раніше почати поглиблювати їхній світогляд. І не зупиняючись лише на власних уподобаннях, знайомити навіть із тими зразками світової культури, які суспільство вважає дикуватими. Адже від цього залежить наскільки різнобічними особистостями вони сформуються.

І не треба вирішувати, що складно для дитячого розуму. Діти сприймають інформацію зовсім не так як ми, їх ще не захопили у полон стереотипи та обмеження дорослого світу. Тому не варто боятися ставити малюкам Сильвестрова та Шнітке, показувати картини абстракціоністів, читати “важку” літературу. Мабуть, лише тоді дитина не буде переймати у спадок від дорослих їхні комплекси, а почне мислити самостійно.

Сторінку підготувала
Леся КОВЕРЗНЄВА

“Жила” — журнал, який не вписується в жодні загальноприйняті уявлення та стандарти видань для батьків. Від глянсу його відрізняє не лише зміст, а й стиль оформлення: попри якісну поліграфію, сторінки в “Жилі” не крейдовані, а шорсткі, що багатьом, звиклим до гладеньких і блискучих “мамських” журналів, видається дивним. А ще тут багато яскравих дитячих малюнків, дуже симпатичний дизайн і майже немає реклами. Видавці обіцяють популяризувати лише те, у чому самі переконані.

ЖИЛА СОБІ КАЗКА

Побачив світ перший номер сімейного журналу “Жила”

лігенцію”, — пише у вступному слові арт-директор “Жили” Оксана Приходько.

Щодо назви, то її обрано не лише тому, що жила — це судина, якою тече кров, а отже, саме життя, а ще й тому, що більшість казок починається: “Жила собі...”.

До речі, для маленьких читачів у журналі передбачено літературний додаток. Кожен номер починатиметься казкою — старовинною або авторською. Перший відкрила “Казка про Лису” Олени Максименко.

У журналі поєднано традиційний і оригінальний світогляд. З одного боку, тут дуже багато уваги приділяється звичаям нашого народу (інтерв'ю народознавця Павла Дудара про роль фольклору на формування особистості, статті про виховання дітей на території України у Середньовіччі тощо). Із іншого — багато матеріалів, автори яких є людьми, що не вписуються у звичну систему. Як, скажімо, Діана Карпенко, що ділиться досвідом подорожі з чоловіком і

дворічною донькою, з якими вона зараз мандрує автостопом, вітлюючи у життя свій проект — “Казки народів світу”. За рік ця смілива родина планує об'їхати 16 країн, а результатом мандрівки має стати цикл розважально-пізнавальних фільмів для дітей.

Спільну творчість батьків і дітей найкраще демонструє стаття Наталі Блок, у якій вона вдалася до порівняльної характеристики методів виховання на прикладі власних дітей.

Старший син Матвій проілюстрував матеріал прекрасними малюнками.

У рубриці “Мудрощі”, яка присвячена психології, філософії та історії, висвітлено теорію американського психолога, засновника гуманістичної психології, вихідця з Києва Абрама Маслоу про головні базові потреби дитини, якими є безпека і любов-визнання.

Рубрика “Доброустрій” оповідає про ритми у житті дитини, зв'язок із природою і важливість спільної сімейної трапези.

У рубриці “Образи творчості” йдеться про виховання дитини через колісанку та про дитячу фотографію.

Крім цього, у журналі є рубрики “Колограй”, “Країнообраз”, “Підсилок”.

Для когось матеріали “Жили” будуть майже революційними, для когось близькими, і він із радістю усвідомить, що є багато людей, які поділяють стратегію свідомого батьківства. Головне, що цей журнал змушує замислитися. Зупинитися й озирнутися, відмовитися від інерції. Згадати, що стосунки з власною дитиною — це дещо більше ніж увага до оцінок і раціонів.

На початку року завжди хочеться дізнатися, що на нас очікує, і ми тероризуємо політтехнологів, розпитуємо ворожок, дослухаємося до літературних і громадських пророків. А ще цікавимося прогнозами погоди — які кліматичні сюрпризи готує рік, примхливою чи м'якою буде весна, літо, осінь?

Одна з тем, яка найбільше цікавить населення — прогноз погоди на завтра. Не байдужа ця тема й нашим читачам. Отже, започатковуємо в "Слові Просвіти" нову рубрику "Погода".

КЛІМАТ НЕУХИЛЬНО ЗМІНЮЄТЬСЯ

Довідка. Олександр Косовець.

Народився 1951 року в селі Вишеньки під Києвом. Після школи вступив на географічний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка, закінчив його з відзнакою 1973 року. Почав працювати на кафедрі гідрології суші старшим інженером, молодшим науковим співробітником, асистентом. Улітку 1973 року перейшов до Управління гідрометеослужби Української РСР, чотири роки очолював гідрометеорологічну станцію в Барішівці.

Із 1981 року працював заступником начальника відділу контролю забруднення природного середовища, з 1985 року — начальником цього відділу. Починаючи з 5 червня 1986 р. неодноразово бував у Чорнобиль, з 17 листопада до 1 грудня 1986 року тимчасово був керівником метеорологічної станції Чорнобиль, на якій у той час працювали вахтовим методом.

24 жовтня 1988 року перейшов на роботу до Центральної геофізичної обсерваторії і ось уже 22 роки очолює її.

Олександр Косовець — автор своєрідного гімну української гідрометеослужби — "Пісня гідрометеоролога", де головним є рядок "Об'єктивність — це наш девіз".

— Олександр Олександровичу, ознайомте читачів "Слова Просвіти" з діяльністю Центральної геофізичної обсерваторії.

— В Україні щоденно гідрометеорологічна мережа отримує понад 50 тисяч параметрів навколишнього природного середовища, зокрема атмосфери й гідросфери. Збір цих даних, їх опрацювання, накопичення і зберігання, забезпечення доступу до них є важливим напрямом діяльності національної гідрометеослужби.

Центральна геофізична обсерваторія — найбільш функціонально розгалужена методична організація системи державної гідрометеослужби. Обсерваторія безпосередньо керує гідрологічною станцією Київ та ще 10 гідрометеостанціями, розташо-

ваними на території Києва та області. Технічний і фаховий потенціал Центральної геофізичної обсерваторії дозволив за останні роки значно розширити узагальнення даних про стан навколишнього природного середовища, зокрема в галузі кліматології.

До складу обсерваторії зараз входять шість методично-виробничих відділів, чотири забезпечувальні, бухгалтерія, галузевий державний архів гідрометеослужби.

Нашій обсерваторії пішов 156 рік. 2011 року ініціювали відзначення 175-річчя державної гідрометеослужби, бо перша метеорологічна обсерваторія з'явилася в Луганську 1836-го.

Попри прогрес, у жодній із 189 гідрометеослужб світу без людей не обійшлися, бо не все можна автоматизувати.

— Який колектив у Центральній геофізичній обсерваторії?

— Є люди, які у системі державної Гідрометеослужби пропрацювали понад 50 років. Скажімо, заступник начальника відділу метеорології Галина Гіль. 80 років недавно виповнилося інженеру з цивільної оборони Анатолію Хлусу, метрологу Василь Козлов 5 лютого відзначить 80-ліття. Молодь також працює. Сьогодні середній вік працівників обсерваторії становить 46 років. А на підпорядкованих метеостанціях він вищий — 48.

— Чи варто вірити народним прикметам?

— Я не вірю в народні прикмети. Колиш, можливо, вони і спрацьовували, однак в умовах кліматичних змін не діють. Хоча є науково правильні прикмети, які мають фізичну природу — їм варто довіряти.

Народні синоптики проживають у різних місцевостях, де різні природні умови, а прикмета одна.

— Чи варто вірити народним прикметам?

— Я не вірю в народні прикмети. Колиш, можливо, вони і спрацьовували, однак в умовах кліматичних змін не діють. Хоча є науково правильні прикмети, які мають фізичну природу — їм варто довіряти.

Народні синоптики проживають у різних місцевостях, де різні природні умови, а прикмета одна.

ПОГАНІ ПОВОДИ

— Щороку 2 лютого в США відзначають День бабака, коли за поведінкою тварини визначають погоду. Є в Україні така традиція?

— В Україні зараз є два бабаки- "метеорологи": Тимко (живе на біостанції Харківського національного університету ім. В. Каразіна в с. Гайдари) і Мишко (з 2009 р. живе у Львівському дитячому еколого-натуралістичному центрі). Їхні прогнози — повна нісенітниця. Витягнувши із нори перелякану тварину, розбурхають її, а потім по тому, куди бабак носа повернув, визначають весняну погоду. Як цьому можна вірити?

— Розкажіть, як змінювалася погода протягом останнього десятиліття?

— Погода стала непередбачуванішою, частішали різкі зміни погоди, нестабільні літа й зими.

Цьому посприяла бездумна діяльність людини — вирубування лісів, осушування боліт, забруднення атмосфери парниковими газами тощо. Господарське освоєння території, безумовно, призвело до кліматичних змін.

— Про це говорять у ЗМІ.

— Чого тільки ЗМІ не говорять! Говорили, що Гольфстрім мало не замерз. Американські науковці, які найбільше вивчають морську течію у північній частині Атлантичного океану, мовчать, а якийсь польський учений розповідає, що вона замерзла.

Також говорили, що 2010-го буде суворозима. Однак американці визначили, що він був найтеплішим роком на Землі. А в Україні 2010-й увійшов у десятку найтепліших років за всю історію метеорологічних спостережень із 1881 року.

В останні півтора десятиліття сформована п'ятірка найтепліших років: 1975, 1989, 2007, 2008, 2009 рр. Ця п'ятірка виникла на зламі XX—XXI століття, що яскраво свідчить про тенденцію до глобального потепління в Україні.

— Літо подовжуватиметься?

— Метеорологічне літо — коли середньодобова температура навесні переходить на температуру +15, а восени — навпаки. Безумовно, літо подовжилось, а осінній період скоротився.

Треба людей налаштувати на те, щоб вони вчилися адаптуватися до спекотної погоди, і відповідно планували відпустку. Дані свідчать про те, що в нас триватиме період екстремальних температурних величин, відбуватимуться різкі зміни погодних умов, які для метеозалежних людей дуже неприємні. Є випадки, коли температура буквально протягом доби змінюється на 20 градусів! На жаль, щороку це частішає.

РЕКОРДИ 2010-го

2010-й став рекордним за кількістю температурних показників на планеті за всю історію спостережень. Про це повідомила лондонська газета Times.

✓ 16 країн 2010-го зафіксували рекорди: 15 із них пов'язані з максимальною температурою, і лише один — із мінімальною. Найвищі температурні показники зафіксовано у багатьох країнах: від Фінляндії до Кіпру і від Колумбії до Соломонових островів.

✓ У країнах Перської затоки (у Катарі, Саудівській Аравії, Іраку та Кувейті) температура повітря досягла історичного максимуму й перевищила 50°C. У Пакистані стовпчик термометра піднявся до 53,5°C, що стало

новим азіатським рекордом. Ця температура лише на 0,4°C поступається абсолютному світовому рекорду 53,9°C, який встановлено в американській Долині Смерті у XX столітті.

✓ Україна — не виняток: у серпні 2010-го в Луганську встановлено новий рекорд абсолютного максимуму температури повітря для нашої країни — 42°C. Попередній рекорд, зафіксований у липні 2007 року у Вознесенську Миколаївської області, становив 41,3°C.

✓ 2010-го середня кліматична норма складала 9,4°C, що перевищує кліматичну норму на 1,7°C. За кількістю рекордів добової температури повітря минулий рік виявився на першому місці: лише за липень-серпень було встановлено 49 нових рекордів, а в цілому за рік їх 73 (2007 року — 57).

В ПРИРОДІ НЕ БУВАЄ

— А погода взимку також непередбачувана?

— Найбільше снігу в Києві було 1—2 березня 1970 року — 82 см. 13 лютого 1969 року в Києві проріст висоти снігового покриву за добу склав 28 сантиметрів. Тоді я був студентом, ніякої паніки не було, все працювало. Якби нині навалило снігу 28 сантиметрів, то все б на тиждень позакривалося, ніхто нікуди б не виходив із дому, хіба що метеорологи й медики.

Ми вже почали звикати до теплих зим, і коли зима нормальна, то для нас це дивно. Наприкінці грудня 2009 року за добу випало 31 сантиметр снігу, то це був майже "капець". Але сніг почав швидко танути, "капець" тривав недовго.

Люди пам'ятають погоду торік і позаторік, а про те, що було років 20 тому, забувають і думають, що погодні примхи відбуваються вперше. А дехто не знає, якою була погода в минулому.

— Розкажіть про кліматичні рекорди.

— Майже всі вони припадають на останні двадцять років із 131 року спостережень. Цікаві рекорди: найбільша тривалість гроз за місяць 25 годин у червні 1999 року, і у серпні 2004 року. Протягом місяця грози гриміли в Києві більше доби.

— Я чула про Ваш винахід — метеоретроскоп. Це конкурент гороскопу?

— У гороскопи не вірю і як альтернативу вигадав метеоретроскоп: вплив погоди у день народження на подальшу долю людини. Упевнений, що погода більше впливає на людину, бо вона поряд, а зірки далеко.

Попри те, що він дещо жартівливий, метеоретроскоп — серйозний документ, у якому подаємо довідку про стан погоди у день народження людини. І намагаємося інтерпретувати її з подальшим життєвим шляхом.

Залежно від того, за яких погодних умов народилася людина, потім вона або любить тепло, або холод.

Замість того, щоб на день народження нести пляшку гарного коньяку, я несу метеоретроскоп. *(Олександр Косовець показує метеоретроскоп — така собі грамота з печаткою архіву та жартівливим текстом внизу. — Авт.)*

— А текстівку хто придумує?

— Я. До цього діла нікого не підпускаю, навіть дочку-метеоролога. Для складання цікавого тексту треба трохи знати про людину. Як циганка: спочатку випитує, а потім передбачає.

Перший метеоретроскоп підготували у березні 2009 року. Зараз його можуть придбати всі охочі. *(Вартість метеоретроскопа — 200 грн. — Авт.)*

— Пане Олександр, знову про наболіле — докілька. Як боротися із забрудненням повітря у містах?

— Кардинально вирішити проблему повітря можна шляхом будівництва мостів. Також має бути розумне регулювання дорожнього руху: щоб купа автівок не чаділа 10—20 хвилин, очікуючи, доки проїде можновладець.

— Існує проблема забруднення річок...

— На початку 2010 року "зелені" репетували, що Київ знесе водою, однак ЦГО і Гідрометеоцентр не давали приводу до паніки, і мали рацію. У нас на Півдні проблема підтоплення. На Херсонщині не знають, що робити з тією водою, яка затоплює підвали, бо занедбані меліоративні системи. Хоча якість води поліпшується, бо зменшується антропогенне навантаження.

Я науковий консультант екологічної мапи України для шкіл. Вона зараз на рецензії в Міністерстві освіти й науки. Це досить інформативна мапа мільйонного масштабу, яка має вийти в першому півріччі. Її наклад — тисяча примірників — як на мене, недостатній. Однак початок зроблено, а це — головне. Адже стан довкілля змінюється, тому такі мапи треба оновлювати хоча б раз на 3—5 років.

ТЕМПЕРАТУРНІ АНОМАЛІЇ ПРОДОВЖУВАТИМУТЬСЯ

Глобальне потепління в Україні і світі — тема №1 для ЗМІ. Про температурні "ігри" природи читачам "Слова Просвіти" розповідає начальник відділу кліматології Центральної геофізичної обсерваторії Ольга ПАХАЛЮК.

— А загалом для світу глобальне потепління — катастрофа?

— Загроза глобального потепління досить відчутна й реальна. Якщо брати північні райони Африки — там і так уже пустеля, а згодом буде ще більше опустелювання. Південно-Західна і Південно-Східна Азія — ті самі процеси. Підвищення температури призведе до танення льодовиків, а для суші льодовики — основне джерело питної води. Зараз у країнах Середньої Азії, в Непалі, Камбоджі люди користуються водою з льодовиків, річки живляться льодовиками. У цих країнах ці питання порушують на офіційному рівні, адже ризикують через 20—30 років залишитися без питної води.

Танення льодовиків Антарктиди і Північного полюса призводять до підвищення рівня Світового океану. Це викличе затоплення багатьох острівних держав і держав, які розташовані на березі — Данія, Швеція, регіони Польщі й Англії. Такі зміни призведуть до того, що люди почнуть шукати місця, де їм комфортно жити. Почнеться масова міграція, що викличе соціальні проблеми.

— А коли це станеться?

— Кліматологи запевняють, що коли середня річна температура повітря перевищить середню температуру періоду початку індустріальної революції 1750 року на 2 градуси, в атмосфері почнеться ланцюг процесів, зупинити які буде неможливо.

Ці процеси вже не будуть антропогенними. Хоча їх і запустила людина, але зупинити їх вона вже не зможе.

— Підвищення на два градуси призведе до катастрофи?

— Основним поглиначем вуглекислого газу є Світовий океан. Але з фізики відомо, що при підвищенні температури води до певного рівня, вуглекислий газ, що перебуває у цій воді, не тільки перестане накопичуватися, поглинатися з атмосфери, а почне з неї виділятися.

Тобто, маючи величезну кількість вуглекислого та інших парникових газів, ми отримаємо ще значну кількість, яку почне виділяти океан.

Розігрівання атмосфери викликає розігрівання ґрунтів. Зараз цей процес дуже інтенсивний, вічна мерзлота канадської і російської тундри починає інтенсивно танути. А вічна мерзлота — це величезна кількість метану, а метан — найагресивніший парниковий газ.

Глобальне потепління — глобальна загроза для людства. Воно зачіпає будь-який бік людського життя.

— Ольго Євгенівно, як Ви прокоментувате різкі перепади між сезонами року?

— Раніше клімат України був більш континентальним, що виражалося саме в різких кордонах між погодними умовами одного сезону й іншого. Зараз межа між сезонами року розмивається.

Ми з великими труднощами можемо сказати, коли закінчується осінь і настає зима, коли закінчується зима і настає весна. Практично весь холодний період року в Україні відбуваються зміни холодних і теплих затоків повітря — відлиги і заморозки.

Зараз майже немає таких зим, як раніше — коли в другій декаді листопада наступала зима, стояв мороз і сніг лежав до лютого або початку березня.

Погода стає дуже непередбачуваною. Наприклад, 2006 року були сильні морози в січні, а 2007-го у січні, лютому і грудні було на вісім-десять градусів вище за норму.

— А температурні перепади, які зараз спостерігаємо, — тимчасове явище?

— Різкі температурні перепади частішатимуть, зростатиме їх повторюваність і тривалість. Людям треба звикати, що сьогодні холодно, завтра — відлига і так уся зима.

Якщо раніше такі температурні перепади спостерігали протягом двох-трьох днів, то цього літа майже 50 днів невластива нам моторошна спека була на території України. Такі погодні аномалії продовжуватимуться.

— Зараз говорять про глобальне потепління. Що воно принесе Україні?

— Глобальне потепління для України не принесе нічого поганого, навпаки у середньому для території нашої держави воно позитивне. Хоча в нас усе викликає паніку.

Поступово підвищується температура, тому в сільському господарстві можна пристосовуватися до вирощування більш теплолюбних культур.

У нас стабілізується ситуація з опадами: ті райони, які були сильно перезволожені, останнім часом отримують менше опадів, а ті, які одержували мало, — отримують більше вологи.

ПРИРОДНІ СТИХІЇ 2011

льодяний дощ

Не так давно у Москві випав льодяний дощ. Кірка від замерзлої води поламала й вивернула з корінням понад чотири тисячі дерев. Крига обірвала дроти ліній електропередач, через що без світла залишилися кілька районів міста й Підмосков'я.

Льодяний дощ утворюється за умов, коли високо в атмосфері температура плюсова, а біля поверхні Землі — мінусова. Краплі потрапляють у шар холодного повітря нижче кілометра. Зовні обмерзають, перетворюються на льодяні кульки. Всередині залишається незамерзла вода. Вони розбиваються об холодну землю, гілки, лінії електропередач тощо. Із кульок витікає вода й одразу замерзає. На поверхнях утворюються льодяні кірки, ожеледь. Крига може нарости шаром у кількадесять сантиметрів.

Усередині льодяних кульок може й не бути води, краплі випадають упереміш, призводять до сильної ожеледі. Крижану кірку спричинює також дощ, який утворюється на висоті 2 кілометри за плюсової температури. При контакті з холодною землею краплі замерзають і утворюються ковзанка.

Один із найсильніших льодяних штормів був у канадському місті Квебек 1998 року. Тоді від криги завалило понад півсотню вишок високовольтних електропередач. Більш як мільйон людей сиділи без світла півтора місяця.

2005-го у Швейцарії від льодяного дощу і вітру швидкістю понад 100 км/год. на всіх поверхнях утворилася груба кірка. Через шторм в озері навіть замерзли хвилі.

СОНЦЕ ЗАТЬМАРИЛОСЯ

4 січня українці мали змогу спостерігати перше часткове сонячне затемнення. Загалом за затемненням мали змогу спостерігати мешканці Європи та Західної Росії. Дещо гірше астрономічне явище було видно на території Північної Африки, Середньої Азії та Сибіру. Максимальну фазу затемнення спостерігали на півночі Швеції. Там місяць закryw сонячний диск на 86 %. Усього протягом 2011 року відбудуться ще три часткові затемнення Сонця і два повні затемнення Місяця.

СИЛЬНІ ПОВЕНІ

У багатьох землях Німеччини танення снігів призвело до того, що від надлишку води ріки вийшли з берегів, затопивши населені пункти.

Синоптики кажуть, що високий рівень води в річках спричинений рекордно інтенсивними снігопадами в грудні, а також — стрімким потеплінням, унаслідок чого снігова маса почала швидко танути. Підтоплено до 30 селищ і містечок у виноробських районах на південь від міста Кобленц, які розташовані на берегах ріки Мозель.

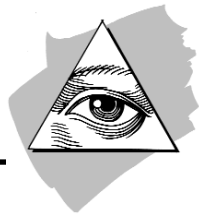
Через сильні повені постраждала також значна частина Австралії. Повені, викликані проливними дощами, почалися в північно-східній частині Австралії ще наприкінці 2010 року. Понад два десятка міст затоплені або ізольовані від зовнішнього світу. Від повеней постраждало 200 тисяч людей.

Шановні читачі, спостерігаймо разом за погодою у 2011 році! Примхлива пані гричить громами, лякає блискавками, радіє сонцем, сльозиться дощами, кокетує веселками та злиться завірюхами — живе на повну! І ми разом з нею...

Що відбувається з погодою у світі, чи задумуємося над тим, як впливаємо на природу, чи розумні наші дії?

Долучайтесь до нас — якщо Ви знаєте народні прикмети, пов'язані з визначенням погоди на майбутнє, пам'ятаєте цікаві погодні явища з минулого, надсилайте свої матеріали до редакції "Слова Просвіти".

Редактор "Погоди" Наталія АНТОНЮК

Ірина КАЛИНЕЦЬ

Світло Своє, Господи,
Ти дав людині і темряву.

Книга Ісаї

ВІД ТЕМРЯВИ ДО СВІТЛА...

На тему злочинних тоталітарних систем, ідеологічною базою яких завжди було ідолопоклонство (обожнення земних можновладців), нині написано десятки праць. Однак про те, що ідолопоклонство було основою формування СРСР, у сучасній Україні говорять мало, хоча самі комуністи на ХХ з'їзді засудили культ (із лат. cultus, поклоніння) Сталіна, який, як і культ Леніна, виник не випадково. Видатний психолог і філософ К. Г. Юнг, відомий учений, філософ і економіст, лауреат Нобелівської премії Ф. А. Гаск та ін. називали комуністичну ідеологію **квазірелігією**. Як і кожна квазірелігія, марксизм-ленінізм використовував для утвердження своєї антилюдської суті “нові, народжені революцією”, а фактично, давні символи і форми поклоніння своїм “божествам”. Наприклад, образ Світового Древа (у міфології — центру всієї світобудови) ще такі ідолопоклонницькі імперії, як Ассирія, Вавилонія ін. перетворили на символ власної всемогутності й вічності (через що й зникли з лиця Землі, як передбачали біблійні пророки). У комуністичній квазірелігії цей символ — це зображуваний на всіх листівках, газетах, у публікаціях Кремль як монументальна споруда в “центрі світу”, увінчана “небесним” знаком — червоною п'ятикутною зіркою.

Піднятися на владу вершину Кремля — це піднятися по тисячах принесених у жертву мертвих і живих скалічених тіл і душ у царство всемогутніх “вождів-божеств”. П'ятикутна зірка в середньовіччі називалася “відьмин слід” і вважалася знаком магічних знань — вона начебто давала всесильність володарям, чий розпростерті руки й ноги мали охопити весь світ. Малювання надгробних обелісків і домовин у червоний колір сягає дрімучої доби верхнього палеоліту з окультного практикою поспання тіл мертвих червоною вохрою (мозок мертвих пожирали), а муміфікація вождів — доби Стародавнього і Давнього Царства Єгипту (IV—II тис. до н. е.). Знак “серпа і молота” — це трансформація лівобічної свастики, в фалічних культурах така свастика символізувала статевий акт, а в більшовицькому трактуванні “серп і молот” означав хрещення “деревні” і “города”. Характерні для поганських вірувань фалічні культури наявні і в обеліску, оскільки в давнину обеліск символізував чоловічу репродуктивну силу, відтак, силу племінного воїна-вождя, через що первинне значення забулося. Для комуністів обеліск набув значення “слави” і надгробного знака і став об'єктом поклоніння (що є дивним, бо, наприклад, булава також носить давні сліди символу чоловічої сили, проте ніхто ніколи не подумався сакралізувати її як об'єкт поклоніння).

У псевдорелігії комунізму використовувалися і властиві для шаманських ініціацій табуовані імена, але з демонологічним підтекстом — наприклад, Троцький із українського “троць”, *чорт*, і

всі перші вожді СРСР послуговувалися подібними іменами. Щоб подолати традиційні релігійні форми, ідеологи комунізму ввели “іконостас” вождів, який мав замінити церковні ікони, “Моральний кодекс будівника комунізму” — “Десять заповідей Божих”, а клуб із “красним угорком” — церкву. Відзначення Нового року мало замінити Різдвяні свята, для чого перероблялися колядки — співали “Над Москвою зірка ясна у весь світ засіяла” і при тому напивалися до чортків або й влаштовували оргії. Практикувалися й численні гасла, які повторюваністю нагадують магичні заклинання. Найменування вождів “батьками людства”, їхні обов'язкові погруддя в кожному селі і статуй в містах (часто на надмогильних плитах), жорстокі покарання за найменшу неухагу до них завершують картину типового ідолопоклонства й омасовлення свідомості, що будило атавістичні інстинкти і викликало нечувану агресивність, підсилювану міфом про “щасливе життя” та закликами боротися (збройно) за начебто “досконалу світову комуністичну державу — рай на Землі”.

Для читача, знайомого з досягненнями психології (психоаналіз), зрозуміло, що всі ці символи і культури випливають із захованого в глибинах несвідомого архетипу тіні, який виявляється у примітивних інстинктах людини і символічно маніфестує все, що стосується її “тваринного” начала — жорстокість, ницість, насильство і т. д., тобто “сили темряви”. Прориваючись на поверхню, ці “сили” руйнують мораль і самоконтроль особистості, проте, як зауважив К. Г. Юнг, “усвідомити свою тінь і навчитися справлятися з нею — доля всіх людей”. Та я дозволила собі цей відступ тому, що саме вибух “сил темряви” спричинив появу на арені ХХ ст. найпотворніших тоталітарних систем — гітлерівської Німеччини й СРСР.

Нині, здавалося б, часи поклоніння цим “силам” і обожнюваним вождям мали б канути в минуле. Проте злочинна символіка залишилася (попри рішення Верховної Ради і скликання та Укази президентів Л. Кравчука і В. Ющенка) і далі ідеалізується, а за будь-яке намагання позбутися її або ж натякнути на її суть влада вдається до репресій. Так, працівники прокуратури вже переслідують відому письменницю, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка Марію Матіос. А завтра, мабуть, репресії торкнуться кожного, хто посміє не вклонитися комуністичним ідолам і їхнім сатанинським, як сказали б у давнині, знакам. Адже ідолопоклонство в усій його огидній формі вже відверто вигулькнуло на поверхню. Приклад — відновлення культу Сталіна, що спершу мало вигляд марних потуг зменьки фанатиків із червоними партквитками в кишенях повернути собі колишній

“престиж” (адже “комуніст” у СРСР був свого роду “надлюдиною”). Тож на тему “можна чи не можна” встановлювати пам'ятники цьому кривавому тиранові поговорили в дебатах на телебаченні, трохи пописали в деяких газетах — і затихли. Про згубний вплив ідолопоклонства на психіку людини майже ніхто не говорив, хоча проти встанов-

лення таких “пам'ятників” висловилося оптимальна більшість телеглядачів і читачів. Останнє пояснювалося з точки зору історичних реалій: встановлювати пам'ятники Сталіну — все одно, що встановлювати пам'ятники Гітлеру. Слушно, і жодна культурна держава не дозволила б собі такої ганьби. Та влада України мовчки ковтнула її (зрештою, це не перший факт мовчазного ковання поганьблені України).

Тож цілком закономірно, що “пам'ятник” тиранові був спотворений — 28 грудня м. р. йому відпиляли пуста голову ті, хто не потерпів знущання над Україною і тому не заперечив своєї акції. Сталіністи ж, за прихильного до них мовчання чинної влади, зчинили рейвах. А відтак, почалися дивні речі — раптом через три дні, в новорічну ніч бюст вождя з приклеєною ними головою було підірвано. Прокуратура назвала це “терористичним актом”, а силові структури кинулися шукати винних серед... українських націоналістів. І ніхто з керівників прокуратури і силових структур не поцікавився, чому ці “кляті націоналісти” відразу ж не підірвали бюст? І чи можна знищення “малої архітектурної форми”, як його називають, трактувати як терористичний акт? Може, предстваники наших силових структур і прокуратури також ідолопоклонники? Адже кожна освічена, а отже, не обтяжена ідолопоклонницьким комплексом людина розуміє, що бюст — не жива особа, і що звинувачення в тероризмі щонайменше дивне. Але, якщо керівники названих вище структур тверді комуністи-сталіністи, то звинувачення в тероризмі не випадкове, хоча й дике. Дике, бо для ідолопоклонників

кожне зображення ідола — більше ніж людина, позаяк воно саме божество в усій його “величч” й “силі”. А це підказує, що до знищення підписаного бюста Сталіна мабуть-таки причетні самі його поклонники — принаймні до такого висновку схиляє навіть поверхове знання міфології. Звернім увагу: попередньо бюстові відрізали голову, а сталіністи приліпили її наново. Це неправильно, бо такий ідол уже позбавлений своєї величч і сили. За давніми і досі існуючими магичними практиками, він мав бути негайно знищений (спалений або розтросшений на друзки), а на його місце поставлено новий. Чи не тому вже через три дні, в новорічну ніч, попсованого ідола рознесли на шматки, і сталіністи миттєво оголосили збір коштів на встановлення нового?

Розумію, сталіністи обурено заверещать на наведені факти, проте цим і підтвердять, що Сталін для них божество. Бо лише ідолопоклонники можуть верещати і вимагати покарання за свого божка — старше покоління пам'ятає, як у часи Сталіна люто судили людей за його розірваний чи запламлений портрет або й необачне слово. Та звернемо увагу на ще один факт: із міфології відомо, що кожен ідол завжди вимагав і вимагає численних людських жертв, зокрема дитячих. І що перш ніж поставити йому нову фігуру, його слід задобрити такими жертвоприношеннями. Але ж самотужки бідолашні встановлювачі ідола не змогли б наловити людей для його жертвоприношення. І вони побігли до владних однодумців, які знайшли вихід — звинувачення в тероризмі дало змогу видати розпорядження заарештувати з середовища українців і дорослих, і їхніх дітей-підлітків, при чому обов'язково таємно, без свідків, щонайкраще вночі. Запевне, ніхто не скаже, що це правове рішення, а кожен міфознавець розпізнає тут практику ідолопоклонників — лише таємно спіймані жертви вважалися справжніми, а особливо приємними жертвами для ідолів були діти.

Вочевидь, психологам вирішувати, чи свідомо прокурор і керівник силових структур ухвалили такі рішення, чи це результат дії закоріненних у глибині їхнього несвідомого “сил темряви”? Якщо названі особи ідолопоклонники, то зауважу, що останні — вражаючі примітиви і неспроможні контролювати свою тінь, тобто атавістичні інстинкти. А такі інстинкти й могли обернути право прокурора та керівника силових структур затримувати і карати за законом у свавілля беззаконня. Адже оперте на закон затримання і покарання завжди спрямоване проти конкретної особи, щонайбільше — проти кількох осіб (якщо йдеться про групове насильство чи грабінство); масові ж без-

законні арешти з боку владних осіб — це вже репресії, або ж, якщо порівняти з діями сталінського НКВС — державний тероризм (у народі названий “червоною мітлою”).

Та найнебезпечніше інше: правдоподібно, що нині зазобовані комуністичною квазірелігією вже сотні простих силовиків, подібно, як були зазобовані ідеологією комунізму виконавці волі продовжувача справи “безсмертного” Леніна, але викинутого з мавзолею Сталіна. Як вишивав Северин Аверинцев, сучасний російський філософ, не якісь невідь звідки прибульці, а хлопці з простих селянських і робітничих родин руйнували храми, зривали з них хрести, нищили духовенство, вбивали безневинних людей. Водночас тодішня кривава бойня часто супроводжувалася й “ритуальними” діями — чекісти розстрілювали заарештованих у потилицю, здирали з них живцем шкіру (права, на відміну від обожнюваних асирійських сатрапів, Сталін не велів оббивати Кремль людською шкірою — він людськими тілами встелював шлях від Карпат до Владивостока).

Коли верх бере мракобісся, апелювати до Конвенцій і Декларацій про права людини (хоча й прийнятих Україною) — наївно. Адже кожна квазірелігія базується на культі насильства, що, як зазначають психологи, завжди стоїть на службі деструктивного начала в людині. Нині для утвердження таких квазірелігій не обов'язково декларувати обожнення земних владолюбців — достатньо пропагувати ідею бога, але “свого” — не вселюдського Творця-Законодавця, а саме вузько-свого, поставленого на службу імператорові (чи як він там називається тепер), який, прикриваючись разом зі своїм почтом хрещенням лоба/лобів у “істинному храмі”, користується набором обіцянок від лукавого провести виняткові соціальні реформи і збудувати “земний рай”, але за умови укріплення його власної імперії. А щоб дати волю маніпуляціям таких тиранів, — пише К. Г. Юнг, — “усі соціологічні течії, які рухаються у цьому напрямі, постійно намагаються вибити ґрунт з-під ніг релігії”.

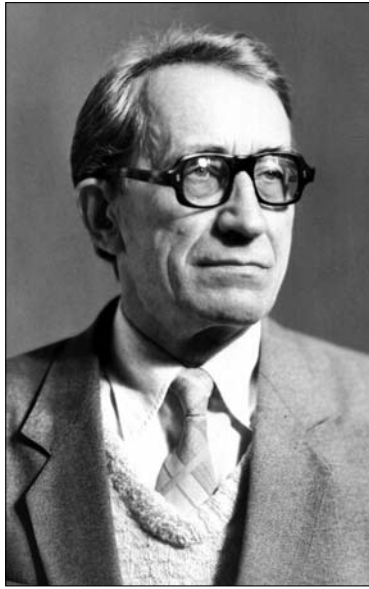
Сьогодні наступ на релігійні цінності України набув нового тиску. І це не дивно, адже справді віруючим є той, хто **“визнає, що не лише людина, а й держава є підданіми Бога, і що в усіх спірних випадках останнє слово залишається за Богом, а не за державою”** (додам до цих слів Юнга — “й не за імператором”). Чинний Президент України мав би застанувитися над цією істиною, адже з того моменту, коли верх візьмуть ті, які вважають, що останнє слово не за Богом, а за імператором, Україна перестане бути державою, а він — у кращій випадку — стане слугою імператора. Бо кожен імператор — свого роду “верховний ідол”, який не терпить ні рівних, ні тих, які дорівнюють йому.

Упродовж кількох літ у соборі Премудрості Божої (святої

ський, Ярослав Грицак, Андрій та Дмитро Гродзинські, Валерій Гужва, Юрій Дараган, Ярослав Дашкевич, Любо Дереш, Володимир Державин, Ярослав Дзира, В. Домонтович, Дмитро Донцов, Віталій Дончик, Дмитро Дорошенко, Євген Дудар, Сергій Єфремов, Олександр Жолдак, Світлана Жолоб, Аркадій Жуковський, Микола Жулинський, Петро Засенко, Володимир Затуливітер, Василь Захарченко, Дмитро Іванов, Юрій Іздрик, Юрій Ілленко, Валерій Ілля, Олександр Ірванець, Ярослав Ісаєвич, Світлана Йовенко, Аркадій Казка, Святослав Караванський, Петро Карманський, Ірена Карпа, Абрам Качельсон, Ігор Качуровський, Леонід Кисельов, Юрій Клен, Іван Климишин, Юрій Ковалів, Степан Колесник, Філарет Колесса, Петро Кононенко, Віктор Кордун, Роман Корогодський, Михайло Косів, Григорій і Платон Костюки, Михайлина Коцюбинська, Богдан Кравців, Дмитро Кремень, Сергій Кримський, Володимир Кубійович, Лесь Курбас, Остап Лапський, Орест Левицький, Юрій Липа, В'ячеслав Липинський, Іван Лисяк-Рудницький, Наталя Лівська-Холодна, Левко Лук'яненко, Володимир та Іван Лучуки, Іван Мазепа, Іван Малкович, Василь Марочко, Валерій Марченко, Юрій Меженко, Володимир Мельниченко, Тарас Мельничук, Іван Миколайчук, Микола Міхновський, Лада Могилянська, Володимир Моренець, Анатолій Мороз, Валентин Мороз, Михайло Москаленко, Михайло Наєнко, Дмитро Наливайко, Віктор Недоступ, Неда Нежданна, Леонід Новиченко, Іван Огієнко, Олександр Оглоблин, Михайло Орест, Марко Павличенко, Ігор Павлюк, Галина Пагутяк, Володимир Панченко, Оксана Пахльовська, Петро Перебийніс, Симон Петлюра, Володимир Підпалій, Сергій Плячидна, Федір Погребенник, Анатолій Погрібний, Юрко Позаяк, Юрій Покальчук, Леонід Полтава, Олександр Пономарів, Мирослав Попович, Омелян Прицак, Тарас Прохасько, Володимир П'янов, Роман Рахманний, Петро Ребро, Феодосій Роговий, Ірен Роздобудько, Богдан Рубчак, Степан, Михайло і Ярослав Рудницькі, Софія Русова, Василь Рябий, Микола Рябчук, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Тамара Севернюк, Лев Силенко, Володимир Січинський, Вадим Скуратівський, Василь Скуратівський, Василь Слапчук, Йосиф Сліпий, Олександра Слісаренко, Микола Сом, Богдан Стельмах, Ярослав Стельмах, Олександра Стефанович, Степан Смаль-Стоцький, Михайло Стрельбицький, Надія Суворцова, Остап і Юрій Тарнавські, Олександра Тихий, Костянтин Тищенко, Олександр Ульяненко, Назар Федорак, Тарас Федюк, Павло Филіпович, патріарх Філарет, Мойсей Фішбеїн, Тарас і Петро Франки, Микола Холодний, Володимир Цибулько, Леонід Череватенко, Дмитро Чередниченко, Станіслав Чернілевський, Дмитро Чижевський, Євген Чикаленко, В'ячеслав Чорновіл, Ганна Чубач, Євген Шабліовський, Володимир Шаян, Андрей Шептицький, Юрій Шерех (Шевельов), Григорій Штонь, Микола Шудря, Володимир Шухевич, Ігор Юхновський, Дмитро Яворницький, Василь Яременко, Михайло Яцків, Ярослав Яцків, а також багатьох відомих перекладачів.

² З відсутніх у СУМ-20 перекладачів досить назвати таких, як Євген Тимченко, Петро Карманський, Леонід Гребінка, Освальд Бурггардт, Ірина Стешенко, Леонід Первомайський, Дмитро Білоус, Ірина Стешенко, Євген Попович, Дмитро Паламарчук, Дмитро Павличко, Іван Драч, Віктор Коптілов, Анатолій Перепада, Михайло Москаленко, Андрій Содомора, Йосип Кобів, Роман Лубківський, Ростислав Доєнко, Олександра Синиченко, Ольга Сенюк, Леонід Череватенко, Євген Дроб'язко, Леонід Махновець, Юрій Лісняк, Грицько Халимоненко, Світлана Жолоб, Сергій Борщевський, Віктор Шовкун, Михайло Литвиненко, Олександр Мокровольський, Валерій Гужва, Дмитро Чередниченко, Лесь Герасимчук, Микола Мірошніченко, Олександр Грищенко, Максим Стріха.

Іван ЮЩУК, професор, заслужений діяч науки і техніки України, відмінник освіти України

Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України запропонувало для загального обговорення проект Концепції мовної освіти. Відразу потрібно сказати, що поява такого державного документа заслуговує всього схвалення. Адже мова, як справедливо зазначено в проекті, “є не лише об'єктом вивчення і пізнання, а й основним засобом, знаряддям навчання, виховання і розвитку”. Через мову формується людина і зміцнюється держава. Проте сам зміст документа, попри всі його позитивні сторони, викликає певні зауваження й застереження.

Насамперед впадає у вічі те, що тут ідеться про мову взагалі, поза часом і простором, а не про її конкретні суспільно-функціональні іпостасі. За стосунком до особистості і за суспільним статусом мова буває рідна і чужа, державна і недержавна. Відповідно й підходи до вивчення тої чи іншої мови мають бути різні.

Рідною мовою дитина оволодіває стихійно, наслідуючи мовлення свого найближчого оточення. Хоч не завжди. Бо, як писав А. Погрібний, “рідна мова — то не так та мова, якою вам особисто з різних причин випало в житті спілкуватися, і навіть не завжди мова “мамина” (бо скільки ж тих мам відбилося від свого слова та і чад своїх скалічило!), а саме ваша родова мова, мова вашого роду”. Рідна мова “як форма існування і вияву національності та особистісної самосвідомості” (цитую проект Концепції) — це мова рідного народу, а ніяка інша, бо мова чужого народу породжена й сформована людьми з іншою ментальністю, з іншою історією, з іншою культурою, з іншим баченням світу.

Якщо навіть змалку дитина виховувалася в нерідномовному середовищі, вона має в собі більше завдатків до рідної мови (мови рідного народу), ніж до накинutoї їй чужої. Борис Грінченко виріс у російськомовній сім'ї, те саме можна сказати й про Панаса Мирного, Володимира Сосюру, Бориса Антоненка-Давидовича і ще про багатьох діячів української культури, які, проте, виявили себе саме через українську мову, через мову свого народу, а не через мову, що їм чули від народження.

ПРО КОНЦЕПЦІЮ МОВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Саме через рідну мову, тобто мову свого народу, дитина засвоює логіку, вчиться мислити, набуває навичок спостерігати, аналізувати явища, пізнає світ, прилучається до великого загалу — рідної нації. Рідна мова пронизує й впорядковує підсвідомість людини, можливо, навіть на генному рівні. Отже, рідну мову дитини треба лише шліфувати, удосконалювати, збагачувати, розкривати її закони й закономірності, її красу, показувати можливості її виражальних засобів.

Чужа мова сприймається на фоні рідної і в порівнянні з нею. Вона нерідко вступає в суперечність з усталеними уявленнями, сприйняттями, асоціаціями. Це можна наочно бачити в російській мові Миколи Гоголя, у якого за позірною російською оболонкою проступає український спосіб висловлювання. Рідної мови дитина вчиться, а чужу мусить вивчати: перше — це все одно, що йти відомою місцевістю, ходженими стежками; друге — це навпаки пробиратися хащами з безліччю пасток. Відповідно повинні застосовуватися й різні методи при викладанні цих двох цілком різних, хоч і подібних дисциплін.

Різні призначення в суспільстві мають державна мова і мови національних меншин. Як справедливо підкреслено в проекті Концепції, “володіння державною мовою сприяє консолідації громадян у розбудові й зміцненні Української (як і будь-якої іншої. — І. Ю.) держави”. Державна мова обслуговує все суспільство, створює всім громадянам країни однакові можливості для здобуття освіти в будь-якій її частині і з будь-якої спеціальності, дає змогу обіймати будь-яку посаду в державі. Хто ігнорує державну мову, той позбавляє себе багатьох громадянських прав. Так ведеться в усіх цивілізованих державах: і в Росії, і в Сполучених Штатах, й у Франції — скрізь, куди не кинь. А мови національних меншин забезпечують культурні потреби лише окремих груп населення. І це мало би бути враховане в Концепції мовної освіти: держава повинна забезпечити всім своїм громадянам однакову можливість у повному обсязі оволодіти державною мовою. Цього вимагають і міжнародні правові документи. Зокрема, в статті 14 Рамкової конвенції про захист національних меншин, де йдеться про право осіб, які належать до національних меншин, на викладання їхньої мови або навчання нею, робиться застереження, що це повинно робитися “без шкоди для вивчення офіційної мови або викладання цієї мови”. Мовна ізоляція представників національних меншин від решти населення — це посягання на їхні громадянські права.

Із цього погляду абсурдно звучить задеклароване в Концепції положення про “вільний

вибір мови навчання”. З якою метою? Це може лише дезорієнтувати якусь частину населення, нібито знання рідної чи державної мови не дає людині ніяких переваг. Людина найчіткіше мислить і найповніше виявляє свої інтелектуальні здібності саме рідною мовою, тобто мовою свого народу. Знання державної мови робить її рівноправним членом усього суспільства.

Якщо в Україні державною мовою є українська мова, мова абсолютної більшості населення, то які є підстави для того, щоб російську мову оголошувати “мовою міжнародного спілкування”, як це зроблено в проекті Концепції. Адже ні у Франції, ні в Німеччині, ні в Голландії нікому й у голову не спаде оголошувати англійську мову мовою міжнародного спілкування, хоч там нею вільно володіє чи не більшість мешканців.

У проекті Концепції мовної освіти зовсім не враховано того, що українська мова століттями нищилася. Навіть Володимир Ульянов (Ленін), творець Радянської імперії, був змушений 1919 року визнати (можливо, з кон'юнктурних міркувань), що “українська культура (мова, школа і т. д.) на протязі століть придушувалася російським царизмом і експлуаторськими класами”. Не менш заповзато вів наступ проти української мови й недавній тоталітарний режим. Як спадок із тих колоніальних часів маємо суржик (в інших постколоніальних країнах це креольські або гібридні мови), який спотворює, примітивізує міжлюдське спілкування, огрублює, паралізує мислення. Суржик — наче ракова хвороба суспільства. Як допомогти зросійщенним українцям повернути їхню рідну мову? І не тільки українцям, а й, мабуть, кримським татарам, грекам, іншим неросійським національним меншинам, зокрема через їхніх дітей. Адже в національній мові, як це справедливо зазначено в проекті Концепції, “акумульовано ментальність, знання і життєвий досвід предків, невичерпні скарби культури, народної думи і пісні, шляхетні, сповнені глибокої людяності правила співжиття, національні й загальнолюдські ідеали”. Якщо народ втрачає мову, він гине як народ, а з ним і його неповторний життєвий досвід.

У проекті Концепції непра-вомірно ставляться в одній пло-

щині поняття “мова” і “мовлення”. Слово *мова*, кажучи мовознавчим терміном, є гіперонімом щодо слова *мовлення*, як, скажімо, слово *дерево* до слова *сосна*. В українській мові слово *мова*, на відміну від російського *язык*, означає водночас і “мовні засоби” (які ми тримаємо в пам'яті), і “мовлення” (акти спілкування).

Позбавлене конкретного значення словосполучення *мовні меншини*; воно, власне, позначає, крім іншого, також групи людей, які користуються діалектом, говіркою, сленгом, арго (бандитське, злочинське, картярське тощо), жаргоном. У міжнародному законодавстві такого поняття, як “мовні меншини”, немає, є лише термін “національні меншини”. І йдеться тут про права лише національних меншин і аж ніяк не мовних. Річ у тому, що словосполучення *мовні меншини* в українську мову потрапило через хибний переклад назви міжнародного документа “Європейська хартія регіональних мов або мов меншин” (без означення, яких меншин). Насправді ж цей документ у точному перекладі називається *Європейська хартія місцевих або малопоширених мов*.

І навряд чи в державному документі доцільно категорично визначити методику викладання мови. Навіть у Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти нема категоричності: “Мета Рекомендацій — не давати розпоряджень і навіть не рекомендувати певний метод, а представити напрями, запрошуючи вас до роздумів над вашою поточною практикою, до прийняття відповідних рішень”. У лінгводидактиці вже не раз той чи інший метод оголошували як “найдосконаліший”, проте він був лише одним із можливих. Я, наприклад, маю всі підстави стверджувати, що останнім часом, коли було запроваджено так звану інноваційну методику вивчення рідної мови, грамотність абітурієнтів помітно впала, знизилася розуміння ними закономірностей певних мовних явищ.

Про мету вивчення мов у проекті Концепції сказано досить повно, хоч і не конкретно, без врахування суспільного призначення тої чи іншої мови. Проте про мету прийняття нової концепції мовної освіти не мовлено нічого сутнього, що було б пов'язане зі специфічними українськими реаліями. І тому ця Концепція навряд чи суттєво сприятиме “формуванню високоосвіченої, інтелігентної, самодостатньої творчої особистості з інноваційним типом мислення і діяльності, здатної гідно відповісти на виклики цивілізації” (цитата з проекту Концепції).

ЗВЕРНЕННЯ

Народний Комітет Захисту України разом із лідерами опозиційних партій та громадських організацій закликають громадян Києва та всієї України прийти 22 січня цього року на Софіївський Майдан, на віче, присвячене вшануванню Злуки українських земель під гаслом: “Від Соборності України — до єдності української нації”. Початок віче о 14 годині.

Координатор НКЗУ

Дмитро ПАВЛИЧКО

● До 120-річчя П. Г. ТИЧИНИ

Станіслав ЗМІЄВСЬКИЙ,
м. Одеса

Кожен талант — загадка, а геній — загадка за сімома замками для всього світу. Ми лише наближаємося до усвідомлення, що після Тараса Шевченка — Пророка — Україна породила свого Поета — Павла Тичину. Його рання творчість сповнена незбагнених чар, а породжені музою поета-експериментатора диво-слова здатні перевернути душу. “Це співець яблуневоцвітності, яка, переходячи з покоління у покоління, і нині здатна хвилювати юнь, очищати й наснажувати кожного, чия душа, сприйнятлива до прекрасного”, — сказав про нього Олесь Гончар.

Доля Павла Тичини трагічна. Сталінізм, розстрілявши Українське Відродження, за словами Василя Стуса, репресував Павла Тичину славою, одягнувши на нього блазеньський ковпак, змусивши писати під диктат убивць. Його вбили заживо. Це було сходженням поета на Голгофу. Проте єзуїтські тортури і неблаганний час виявилися безсилим перед тендітною музою українського Орфея. Нині він повертається до нас.

Про життя Павла Тичини і його творчість, зокрема ранню, написано сотні томів, та навіть в останніх публікаціях зрідка можна знайти бодай згадку про його найперший цикл поезій “Панахидні співи”. Сам автор вважав його назавжди втраченим. А він на наших очах вплив із всепоглинаючої Лети в українській чорноморській столиці — Одесі легкокрилим човником. Це було справжнім літературним відкриттям.

Рукопис “Панахидних співів” знайшов невтомний шукач духовних скарбів Сергій Лушчик, розбираючи архів художника й літератора Михайла Жука. Цей викладач малювання Чернігівської семінарії, а пізніше один із засновників Української академії мистецтв, щиро потоваришував зі своїм найобдарованішим 14-річним учнем Павлом Тичиною, і цю дружбу обоє пронесли крізь усе життя. Поет-початківець, перебиваючись із хліба на воду, днював і ночував у майстерні чернігівського вчителя. Своєї оселі не мав, тож, надсилаючи вірші до редакцій, незрідка вказував на конвертах адресу Михайла Жука. Коли якийсь журнал повернув автору його “Панахидні співи” у Чернігів, Павла Тичини там уже не було, а 1916 року й Михайло Жук переїхав до Києва. Отак поет і розминувся зі своїм першим циклом поезій.

Сергій Лушчик переконливо доводить, що в ньому йдеться про події не пізніше весни-осені 1914 року. А про час написання першого поетичного циклу Павла Тичини достеменно невідомо. Про нього є лише згадка у листі без дати, який автор надіслав Андрію Ніковському: “Співи панахидні” у мене ще й досі не викінчені... Як викінчу, то поперед, ніж друкувати їх, пришлю Вам на “любу розмову”. Цей лист знайшов у архівному фонді журналу “Основа” одеський літературознавець Григорій Зленко, опублікувавши його ще 1973 року. Дослідник стверджує, оскільки у листі йдеться про вже видані числа “Основи” наприкінці 1915-го — початку 1916 року, то слід вважати, що на той час цикл поезій уже був.

Окремі згадки про існування “Панахидних співів” породили безліч легенд про

ним хотів би я бути”. “Біле і чорне” — його найбільша картина (207x310 см), над якою він працював упродовж 1912—1914 рр. На початку століття твір часто експонували, але в тоталітарну добу про картину, герої якої мають янгольську подобу, ніде не згадувалося. Та саму роботу дбайливо зберіг відомий колекціонер україністики з Одеси Тарас Максим’юк, і тепер вона стала відкриттям одного з вершинних зразків українського малярського модерну 1920-х. Інтерес до цього панно настільки великий, що воно не раз уже експонувалося у форматі “виставки однієї картини” у Києві, багатьох містах України та за кордоном.

Коли ж було знайдено “Панахидні співи” Павла Тичини, Тарас Максим’юк та й інші з подивом упізнали на картині в образі чорнокрилого янгола-Орфея автора цих поезій. Схожість підтверджується і графічним портретом Павла Тичини,

як Лушчика, так можна було сказати радше про зраду, а не про смерть коханої. Тож, як бачимо, картина не так відповідає на численні запитання, як порушує нові. А сама вона водночас пророкувала ще й трагічну долю українського Орфея.

І хоч “Панахидні співи” і картина Михайла Жука “Біле й чорне” мають безліч спільних смислових і суто зовнішніх ознак, ніхто не наважиться назвати панно ілюстрацією до циклу поезій П. Тичини. Твори двох геніїв-однодумців доповнюють і поглиблюють один одного, створюючи разом художнє полотно ще небаченого масштабу й злету філософської думки та емоційної сили. Тож разом з іншими ранніми поезіями Павла Тичини тепер маємо відкриті широкому загалу дві глибокі й чарівні притчі про вічний двобій між білим і чорним.

На моє глибоке переконання, настав час створити і своєрідну третю притчу — музичну, яка має поєднати високе поетичне слово та модерний живопис в одне гармонійне ціле. Своїми роздумами про це я поділюся з кількома відомими композиторами, але, на жаль, жоден із них не зважився на створення чи то ораторії, чи вокально-симфонічної поеми. Міністерство культури, якому я надіслав своє лібрето з проханням посприяти покладенню його на музику, просто відфутболіло моего листа до Національної музичної академії ім. П. Чайковського, де й загубився його слід.

Та я сподіваюся, що ось-ось віднайдеться композитор, який почує голос сопілки янгола-Орфея, якого вразять слова поета: “Об серце дзвоню я...”, і покладе їх на музику. Живить моє переконання те, що вже давно більшість поезій збірника Павла Тичини “Сонячні кларнети” стали піснями й романсами.

Син сільського дяка Павло Тичина, який чудово знав і сам у дитинстві співав літургійні пісні, використав у своєму циклі поезій їхню лексику та ритмічну побудову. Якоюсь мірою поет навіть дотримується християнського ритуалу панахиди. Це дослідив одеський публіцист Борис Херсонський. Зокрема він пояснив повторення вірша “Я чую дзвін у бору ялин” тим, що відспівування покійника починалося й завершувалося дзвонами. Однак відлуння дзвонів можна чути і в інших віршах циклу (“Хто там у небі дзвонить”, “Плачу і ридаю, об серце дзвоню я”). Тож бажано, щоб у майбутній музичній композиції дзвони прозвучали у різних інтерпретаціях. Можливо, покладені на музику “Панахидні співи” чарівно звучатимуть і в храмах.

Хочу вірити, що наші читачі не звинуватять мене у корисливому бажанні нав’язати комусь свій арт-проект. Побіжно переповідаючи лібрето, я намагався лише передати власне бачення і прочитання “Панахидних співів” та враження від картини Михайла Жука “Біле й чорне”. Як шанувальник цих митців радий, що наші сучасники фактично відкривають їх для себе, що з їхніми маловідомими творами нарешті матиме змогу ознайомитися широкий загал. Якщо ж мої думки спонукають когось із композиторів до створення музичного твору, буду тому дуже втішений. А скористається він моїми підказками, чи проігнорує — не так і важливо. Мене цілком задовольняє реалізована у такий спосіб місія просвітника.

ПАВЛО ТИЧИНА: «ОБ СЕРЦЕ ДЗВОНЮ Я...»

Художник Михайло Жук. “Біле й чорне”

те, що вони собою являють і кому присвячені. Та ось тепер ми маємо повний, переписаний самим автором набіло, варіант цього циклу поезій. Але загадки лишилися. Одні дослідники твердять, що юний поет оспівує передчасну смерть коханої і навіть називають різні імена, інші вважають, що у ньому йдеться про загибель найсвітлішого почуття першої закоханості, а не реальної дівчини. Однак є своя чарівність і в тому, що “Панахидні співи” постають перед нами в ореолі таємничої філософської притчі про сенс людського буття, де завжди переграють білі та чорні акорди.

Над цією вічною темою розмірковував і Михайло Жук, який в одному сповідальному вірші сказав про себе: “Білим і чор-

який Михайло Жук написав дещо пізніше — 1919 року. А в образі білого янгола окремим дослідником помічають риси студійки Михайла Жука Полі Коновал, вважаючи її першим коханням юного поета. Про їхні взаємини художник не міг не знати. Згодом Поліна залишила Павла Тичину. Можливо, оспівана поетом смерть коханої — лише поетична метафора, призначена висловити страждання розбитого серця? І така точка зору має право на існування. Не випадково Тичина у тридцятилітньому віці, коли товариш нагадав йому про “Панахидні співи”, із чисто чоловічою погордою занотував у щоденнику, що тоді пригадалися йому “те перше кохання і ті дурні сльози”. На думку Сер-

На 59 році життя після тяжкої хвороби відійшла у засвіти заслужений працівник культури України, одна з організаторів і багатолітній голова Товариства “Заповіт” — об’єднання українців столиці Республіки Білорусь Ніна Антоненко (Комоско).

Її поховано в Мінську, поруч із могилою сина Павла.

Надзвичайний і Повноважний Посол України у Республі-

У МІНСЬКУ ПОХОВАНО НІНУ АНТОНЕНКО

ці Білорусь Роман Безсмертний висловив співчуття сину покійної Миколі та брату Петру Антоненку, відомому українському журналістові, голові редакційної ради газети “Сіверщина”, заступнику головного редактора газети “Слово Просвіти”.

Ніна Яківна Антоненко родом із польського села Авдіївка Куликівського району Чер-

нігівщини, після школи вчилася у Мінську, де й працювала тривалий час педагогом. Із газетою “Сіверщина”, з Чернігівським обласним об’єднанням товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка її пов’язували тривалі дружні стосунки. Завдяки їй були налагоджені ділові взаємини і з українцями

Мінська.

Висловлюємо щирі співчуття Петру Яковичу Антоненку у важкому горі — смерті сестри і молимося, щоб Господь упокоїв душу її там, де праведні спочивають.

Правління Чернігівського обласного об’єднання товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка, редакція газети “Слово Просвіти”

Висловлюємо глибокі співчуття завідувачу організаційного відділу Секретаріату Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка Тетяні Іванівні Федієнко у зв’язку з важкою втратою — смертю матері Марії Василівни Федієнко, яка відійшла в кращі світи 29 грудня 2010 року на 87-му році життя.

Світла їй пам’ять і земля пухом!

Секретаріат, Центральне правління, редакція

I
Прийдіть, пісні, прийдіть, ридання,
З глибин, з душі безодні.
Земне останнє цілування
Я їй даю сьогодні.

Прийдіть, прийдіть, — я вами, рідні,
Коханки смерть відзначу.
Під співи серця панахидні
Колишнее оплачу.

Тумани кадять фіміями,
Тумани — аж до гаю —
Ридають-плачуть над полями,
А я щось не ридаю.

Моє останнє цілування
Таке болюче, ніжне.
Впадіть, пісні, дощем ридання
На серце білосніжне.

II
Я чую дзвін в бору ялин
Над озером, де трухне млин, —
Дінь-дінь, дінь-бам...
Тепер ти сам, тепер ти сам —
Видзвонює він сумно там.
Дінь-дінь, дінь-дін...

Я чую спів осокорів,
Надгробний болісний мотив:
Ридай, ридай...
В ньому й надія і одчай.
Кохана, любая — прощай
На вік-віків!

III
“Святий Безсмертний,
Святий Боже!” —
Співає присмерк у гаю.
“Біжи, біжи, ридай і падай:
Вже любку понесли твою”.

Гойдається між деревами
Китайка з крові на труні.
О, люде! Сстійте, пожалійте,
Віддайте любую міні.

Я розбуджу, я зацілюю.
Відкрию очі, устоньки.
“Біжи, біжи, ридай і падай,
Бо вже вбивають в гроб гвіздки”.

Біжу — лечу... Дерева... Вітер... —
Деруть одержину мою.
“Святий Безсмертний,
Святий Боже!”
Співає присмерк у гаю.

IV
Благословен єси, Господи,
Світе святим!
Нас научи заповіданням
Вічним Твоїм.
В жалобі ніч: скрізь — зорі-свічі,
Лунають співи таємничі. —
Благословен єси, Господи!
Поля, гаї, — я вам вклоняюсь,
До ваших дум я прислухаюсь. —
Благословен єси, Господи!
Колись я з нею тут молився,
Як Бог в коханні нам явився. —
Благословен єси, Господи!
Тепер я сам ходжу — блукаю,
Душевні муки розсіваю. —
Благословен єси, Господи!
Благословляю вас я, луки,
І небо в свічах й пісню муки. —
Благословен єси, Господи!

Благословен єси, Господи!
Світе святим!
Нас научи заповіданням
Вічним Твоїм.

V
“Со святими” — я чую — співають
Зіроньки золоті,
Зіроньки.
Мою душу цілують, голублять —
Мов бальзам вони ллють,
Мов бальзам.
“Тут печалі нема ні зітхання,

Як у вас на землі,
Як у вас”.
“Тут життя безкінечне, прекрасне:
О, приходь ти сюди,
О, приходь!
“Тут і мила твоя на престолі
У квітках неземних,
У квітках”.
“Ти полюбиш її тут, полюбиш, —
Лиш не так, як любив,
Лиш не так”.
“Зі святою тебе повинчають

Хмарки золоті поспішають на битву.
Тумани безмовно
тремтять над полями.
І з ними стаю я на ранню молитву.
— О, зглянься над нами!
За що Ти нас раниш
у серце мечами?

VIII
Хто там в небі дзвонить,
Хто сміється в лісі?

Я тебе поховав
В присмерк синій,
Як торік тут ходив,
як торік тут блукав
По долині.

Я тебе поховав —
А й донині
Чую співи твої, чую в шепоті трав
Голубині.

Ніжні співи твої
Аж до ранку
Каплють в серце моє,
як в блакить солов'ї
На світанку.

Любі співи твої
В серці чулим
В моїм серці горять
в перечутім сріблі
У минулім.

Я тебе поховав
В присмерк синій,
Як торік тут ходив,
як торік тут блукав
По долині.

Та не всю схоронив
Тебе, мила:
Світлу душу міні,
що кохав, що любив
Ти лишила.

Ти лишила в зірках
У блакиті
Тихий погляд очей —
наче крила у птах
Перебиті.

Ти уклала в хмарки
Свою тугу.
Та в квітці запашні,
на яких слізюньки,
Серед лугу.

Ох, тебе положив
Я до гробу, —
В свою душу сумну,
в погребальний мотив,
Як в оздобу.

Ой, що в лузі дві тополі граються,
Ой, що з вітром
буйним обнімаються —
Гой-да, любусеньки!
То притихнуть, гордо вигинаються,
То заллються сміхом, то турляються,
Як діточки малюсенькі.

А в моїй душі —
мов перший сніг уранці:
В'ються співи панахидні по коханці.
А в моїй душі —
мов дзвін льодку на гильці —
Срібляно ридають —
дзвонять колокольці.

Ой, що в небі синьому оспалі
Хмари божевільні, мов шугалії,
Летять не чуючи.
Ха-ха! — сміється вітер, доганяє них,
І б'є і рве на шмаття, їх, покраних,
Вином журби частуючи.

А в моїй душі —
мов перший сніг уранці:
В'ються співи панахидні по коханці.
А в моїй душі —
мов дзвін льодку на гильці —
Срібляно ридають —
дзвонять колокольці.

Друкується за першою публікацією
циклу поезій Павла Тичини “Панахидні
співи” (“Хайтех”. — Одеса, 1993 р.). У
книжці вміщено матеріали з особистих
збірок колекціонерів С. З. Лушика та
Т. І. Максим'юка.
Орфографію надісланого рукопису
зберігаємо.

Павло ТИЧИНА

ПАНАХИДНІ СПІВИ

I
Прийдіть, пісні, прийдіть, ридання,
З глибин, з душі безодні.
Земне останнє цілування
Я їй даю сьогодні.

Прийдіть, прийдіть, — я вами, рідні,
Коханки смерть відзначу.
Під співи серця панахидної
Колишнее оплачу.

Без перстнів, без вінця,
Без перстнів”.
“Вона матір'ю буде й сестрою,
Як вогонь для землі,
Як вогонь”.
“Будеш ти її сином єдиним,
Як Бог-Син у Отця,
Як Бог-Син”.
“Со святими” — я чую — співають
Зіроньки золоті,
Зіроньки.
Мою душу цілують, голублять —
Мов бальзам вони ллють,
Мов бальзам.

VI
Плачу і ридаю,
Об серце дзвоню я,
Як тебе згадаю,
Світлий мій, пресвітлий раю, —
Алілуя!

Плачу і ридаю:
Ачей розбуджу я.
Люба, встань — благаю!
Ти мовчиш, пресвітлий раю. —
Алілуя!

VII
Світає...
Так тихо, так люблю, так ніжно у полі.
Мов свічі погасли в клубках фіміаму,
В туман загорнувшись, далекі тополі
В душі вигравають мінорну гаму.
Світає поволі...
Так тихо, так люблю, так ніжно у полі.

Світає...
Все спить ще: і поле і зорі безсилі.
Лиш птах десь озався
спросоння ліниво;
Та пень обгорілий,
мов піп на могилі,
“Безсмертний, помилуй!” —
кричить мовчазливо.
Видніє шохвилі...
Все спить ще: і поле, і зорі безсилі.
Світає...
Проміннями схід
ранить ніч, мов мечами.

Хто це дише, лист колише,
Лист, налитий сонцем? —
Тихше!

Природо, любя, — ой, гай-гай...
Дай виплакаться, дай.
Дай серцеві моему ліки:
Я милую втерав навіки.
Чи може ліки у стражданні є? —
Іду, іду на місце лобнее.
.....
Надгробнее риданіє,
Надгробнее.
Хто там грає ніжно,
Хто квітки цілує?
Хто в природі в небозводі
Розкидає перли? —
Годі!
Природо мила, — ой, гай-гай...
Дай висловитись, дай.
Люби хоч ти мене, кохана;
Глибокая на серці рана
Благослови на місце лобнее.
Ах, скільки щастя у стражданні є!
.....
Риданіє надгробнее,
Риданіє.

IX
На твоїй сумній могилі
Рву я квіти голубі.
Квіти серця, мого серця
Уродилися в журбі.
На твоїй сумній могилі
Голубію у журбі.
Пам'ять вічная, кохана,
Пам'ять вічная тобі.

X
Я чую дзвін в бору ялин
Над озером, де трухне млин, —
Дінь-дінь, дінь-бам...
Тепер ти сам, тепер ти сам —
Видзвонює він сумно там.
Дінь-дінь, дінь-дін...

Я чую спів осокорів,
Надгробний болісний мотив:
Ридай, ридай...
В ньому й надія і одчай.
Кохана, любая — прощай
На вік-віків!

“Екологи переконані, що потрібно охороняти лебедів, заборонити полювання на ближніх водоймах”.

ОБИТЕЛІ РАЙСЬКИХ ПТАХІВ ВРЯТОВАНО

Минулорічної червневої повені бурхливий Черемош прорвав дамбу поблизу села Чорторія Кіцманського району і знищив озеро, де завжди зимують лебеді. Внаслідок повені Черемош цілком змив озеро, не залишивши у ньому й краплі води. Ситуацію погіршувало те, що річка, яка пройшла каскадом ставів, засипала товстим шаром гравію підземні джерела, завдяки яким лебедине озеро не замерзло навіть у люті морози. Про трагедію, яка спіткала обителів райських птахів, тоді писали всі місцеві видання.

Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці
(спеціально для “СП”)

— Попри недостатнє фінансування, за відновлення озера взялися одразу, — сказав начальник Дністровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів Ян Дзюба. — Напередодні зими лебедине озеро було цілком розчищене, Теплий ставок (саме так іноді називають озеро мешканці Чорторії) став удвічі більшим. До повені мав гектар, тепер — два. Працювали

навіть тоді, коли коштів надходило менше ніж належало. Бралися за діло, бо знали: у морози годі буде вгризтися у задубілий намул, а без Теплого ставка лебеді не виживуть. Встигли. Для запобігання затоплення Черемошем надалі, з боку ставів уже відбудували ділянку старої дамби, яку повністю реконструюють до весни. Озеро своєчасно наповнили водою, тому лебедям є де зимувати.

На початку осені, за словами мешканця села Чорторія Івана Доскалюка, який опікується ста-

вами, через тепло лебедів на озері було ще не густо. До десятка тих, які тут мешкають цілий рік, прилетіли ще стільки ж, хоча зазвичай на зиму до озера на батьківщину Івана Миколайчука злітається 100—120 лебедів-шипунів, адже вода тут тепла і взимку не замерзає. А причина відома: його живлять чотири підземні джерела, що мають плюсову температуру. Тому обирають птахи цю водойму для зимівлі.

Після перших “розвідників” сюди періодично прилітають зграї казково красивих птахів. Переконавшись, що зможуть тут зимувати, знову стають на крило. Екологи зауважують, що спочатку лебедям боязко від побачених змін. До того ж, даремно шукають водорості — звичний природний корм, якого раніше тут було багато. Тому одним із головних завдань буковинців було якомога швидше організувати підгодівлю птахів. На заклик фахівців відгукнулися усі небайдужі, серед яких і чернівецькі школярі. Вони збирали корм і кошти на його придбання. Тим часом екологи переконані, що потрібно охороняти лебедів, заборонити полювання на ближніх водоймах. Варто також облагородити прилеглу до озера територію, облаштувати експозицію для відвідувачів. Віднині цими питаннями опікуватимуться Національний природний парк “Вижницький” і Брусницька сільська рада Кіцманського району, угоду про співпрацю вони вже підписали. Ось так завершилася ситуація, пов’язана з відродженням орнітологічного заказника “Чорторійський”.

Коментар
Володимир СОЛОДКИЙ — перший заступник начальника обласного управління охорони навколишнього природного середовища:

— Лебедине озеро — унікальний об’єкт у Західній Україні. Відновити його в стислі строки вдалося тому, що була підтримка крайової влади, Дністровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів, громадськості. До шляхетної справи до-

лучалися навіть підприємства, які не мають стосунку до орнітологічного заказника “Чорторійський”. Скажімо, “Кіцманський ліс АПК” виділив 15 кубів деревини. Безперечно, тепер не допустимо, аби лебеді потрапили в скруту. Повноцінному існуванню заказника сприятиме угода між Брусницькою сільрадою і Національним парком “Вижницький”. Зокрема оформляється заявка на виділення з фонду охорони природи 20 тисяч гривень на корми для птахів. Виникла також можливість відкрити екскурсійний маршрут, який почнеться в парку “Вижницький”, а далі проляже у Кіцманський район: у музей природи в Зеленеві, орнітологічний заказник “Чорторійський” і музей Івана Миколайчука.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

«ТИЖДЕНЬ ЮРІЯ ІЛЛЕНКА» У КАНЕВІ

Із 22 по 30 січня 2011 року в Канівському міському будинку культури (Черкаська область, м. Канів, вул. Кошового, 1) відбудеться кінофестиваль “Тиждень кіно Юрія Ілленка”.

Програма відкривається показом нової версії відомої стрічки “Молитва за гетьмана Мазепу”.

До складу ретроспективних показів також включено ще 7 фільмів Юрія Ілленка, які сам автор вважав найкращими.

Життя Юрія Ілленка було нерозривно пов’язане з Канівською землею — тут він зняв більшість своїх фільмів, тут, у селі Прохорівка, він провів багато років свого життя, і саме тут спочиває його прах.

Фільми Юрія Ілленка показали всьому світу красу Канівщини, у їх зйомках брали участь багато мешканців Канева й навколишніх сіл Ліпляви, Келеберди, Прохорівки, Сушків, Бучака, Пекарів тощо.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор **Любов ГОЛОТА**
Редколегія **Любов ГОЛОТА (голова), Ярема ГОЯН, Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Іван ЮЩУК**

Заступники головного редактора **Петро АНТОНЕНКО 279-49-47, Євген БУКЕТ 279-39-55**

Заступник головного редактора з виробничих питань **Наталія СКРИННИК 278-01-30 (тел./факс)**

Відповідальний секретар **Ірина ШЕВЧУК**

Відділ культури **Леся КОВЕРЗНЕВА 279-49-47**

Відділ просвітянської роботи **Надія КИР’ЯН**

Відділ літератури **Марія КУЧЕРЕНКО 270-55-57**

Відділ коректури **Тетяна ЩЕРБАК Ольга МОШКОВСЬКА 278-63-69**

Комп’ютерна верстка **Ірина ШЕВЧУК, Олег БЕССЬКИЙ 278-63-69**

Черговий редактор **Уляна ВОЛКОВСЬКА**

Кореспонденти **Наталія АНТОНЮК, Уляна ВОЛКОВСЬКА**

Бухгалтерія **279-41-46**

Адреса редакції: **вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001**

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovoprosvity.org>

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті “Преса України” у середу. Зам. № 3301203
Наклад у січні — 20 000

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

